

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

MIRJAMI UUSIHONKO

Kokemusasiantuntijatoiminnan toiveita ja kehittämisen suuntaviivoja Satakuntaan

Kokemusasiantuntijatoiminnan nykytilanteen kartoitus julkisella sektorilla

TERVEYDEN EDISTÄMISEN TUTKINTO-OHJELMA
YAMK
2022

Tekijä(t) Uusihonko, Mirjami	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä tammikuu 2022
	Sivumäärä: 38 Liitteet: 6	Julkaisu kieli Suomi
Kokemusasiantuntijatoiminnan toiveita ja suuntaviivoja Satakuntaan. Kokemusasiantuntijatoiminnan nykytilanteen kartoitus julkisella sektorilla		
Tutkinto-ohjelma Terveystieteiden edistämisen YAMK		
Tiivistelmä Kokemusasiantuntijuus on tullut käyttöön ammattiavun ja asiantuntijatiedon rinnalle. Opinnäytetyötä hyödynnetään Satakunnan sote-rakennemuutoksen kehittämishankkeen Maakunnalliset yhteistyörakenteet sidosryhmäyhteistyön –osahankkeessa, jossa yhtenä tavoitteena on kehittää kokemustoiminnan hyödyntämistä laajasti. Kokemusasiantuntijatoiminnan sisältyminen osallisuuteen ja sen toteutumiseen nähdään tärkeänä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Teoreettisena viitekehyksenä opinnäytetyössä käytettiin kokemustiedon, kokemusasiantuntijuuden, kokemusasiantuntijatoiminnan ja osallisuuden määrittelyä sekä taustatiedoissa selkeytettiin vertais- ja kokemustoiminnan eroa. Opinnäytetyön toteutettiin toimintatutkimuksena, johon sisältyi kyselytutkimus julkisen sektorin toimijoille. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, miten sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluita tuottavilla toimijoilla kokemustoimintaa hyödynnetään tällä hetkellä sekä toiveita, miten kokemustoimintaa pitäisi kehittää Satakunnassa. Tavoitteena oli, että selvityksen tuloksia voidaan hyödyntää Sotasoten valmistelussa, sekä sidosryhmäyhteistyön kehittämisessä. Yhteenvetona opinnäytetyön tuloksista kokemustoiminta hyödyntämisen lisääminen nähtiin tärkeänä kehittämishaasteena. Kyselyyn vastanneista hieman yli puolet hyödynsi kokemusasiantuntijaa säännöllisesti ja loput satunnaisesti. Kokemusasiantuntijatoiminnan hyödyntämien muodoista käytetyin oli toimiminen luennointitehtävissä ja ryhmänohjaajana. Kokemusasiantuntijatoimintaa voisi vastaajien mielestä hyödyntää kaikille asiakas/potilasryhmille ja hyötynä nähtiin kokemustoiminnan voimaannuttava vaikutus ja osallisuuden tunne sekä mahdollisuus osallistua palveluiden kehittämiseen. Kehitysideana esitettiin yhteisten käytäntöjen laatimista maakunnallisella tasolla ja toiminnan selkeää koordinoitavuutta ja yhteisten koulutusten järjestämistä. Toimintaan toivottiin myös työpaikojen organisaatioissa johdon tukia ja rahoitusta.		
<u>Asiasanat</u> Kokemustieto, kokemusasiantuntijuus, kokemusasiantuntijatoiminta, osallisuus		

Author(s) Uusihonko, Mirjami	Type of Publication Master's thesis	Date January 2022
	Number of pages: 38 Appendices: 6	Language of publication: Finnish
Title of publication Desires and guidelines for experiential activities in Satakunta. Mapping the current situation of experiential affairs in the public sector		
Degree program Degree Programme in Health Promotion, Master's Degree		
Abstract Experiential expertise has become available alongside professional help and expert knowledge. The thesis is utilized in the Stakeholder Co-operation Structures sub-project of the Satakunta Sote-Restructuring Development Project, where one of the goals is to develop the utilization of experience activities extensively. The inclusion of experiential expertise in inclusion and its realization is seen as important in social and health services. The theoretical framework in the thesis was the definition of experiential knowledge, experiential expertise, experiential expert activity and inclusion, and the difference between peer and experiential activity was clarified in the background data. The purpose of the thesis was to map how the actors' providing services in the social and health care sector as well as well-being and health promotion are currently utilizing experiential activities and hopes how experiential activities should be developed in Satakunta. The aim was that the results of the study could be used in the preparation of Satasote and in the development of stakeholder cooperation. In summary of the results of the thesis, increasing the utilization of experience activities was seen as an important development challenge. Slightly more than half of the respondents used the experience expert regularly and the rest occasionally. The most used forms of experiential work were lecturing and group tutoring. According to the respondents, the usage of experiential experts could be utilized for all customer and patient groups, and the benefits were seen as the empowerment of the activity and the enhancement of the sense of inclusion, as well as the opportunity to participate in service development and co-development. The development idea was to draw up common practices at the provincial level and a clear co-ordinating body for activities, as well as to organize joint training, and management support and funding were also requested for workplace organizations.		
<u>Key words</u> Experience knowledge, experienced expert, experienced expert activities, participation		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	7
2.1 Kokemus- ja vertaistoiminnan ero	7
2.2 Satakunnan kokemustoiminta -ohjausryhmä	8
3 KESKEISET KÄSITTEET	10
3.1 Kokemustieto	10
3.2 Kokemusasiantuntijuus	11
3.3 Kokemusasiantuntijatoiminta.....	12
3.4 Osallisuus kokemustoiminnassa/kokemusasiantuntijatoiminnassa	13
4 KATSAUS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN	15
4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus.....	15
4.2 Kokemusasiantuntijatoiminnan toteutumista edistävät ja ehkäisevät seikat....	16
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	19
6 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT JA AINEISTO	20
6.1 Tutkimusmenetelmänä toimintatutkimus.....	20
6.2 Aineiston keruu	23
6.3 Aineiston analysointi.....	25
7 TULOKSET	26
7.1 Kokemustoiminnan toteutuminen tällä hetkellä Satakunnassa	26
7.2 Kokemustoiminnan tärkeys.....	26
7.3 Kokemustoiminnan mahdolliset asiakas/potilasryhmät.....	27
7.4 Kokemustoiminnalla saavutetut mahdolliset hyödyt	27
7.5 Kokemustoiminnan kehittämisideoita.....	29
8 POHDINTA	31
8.1 Kehitysehdotukset kyselykartoituksen ja kirjallisuuskatsaukseen pohjautuen	31
8.2 Opinnäytetyön menetelmävalintojen arviointi.....	34
8.3 Opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden arviointi.....	36
8.4 Jatkokehitysaiheet	37

LÄHTEET

LIITTEET

LIITE 1 Kysymyslomake Kokemus- ja kokemusasiantuntijatoiminta Satakunnassa

LIITE 2 Esimerkki sisällönanalyysitavasta kysymyksen 5 vastauksiin.

LIITE 3 Kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusten CASP-arviointi

LIITE 5 Kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimukset.

LIITE 6 Kirjallisuuskatsauksen tulokset tiivistetysti taulukkomuodossa

1 JOHDANTO

Kokemusasiantuntijatoiminta on 2000-luvulla kehittynyt toimintamuoto ja jonka hyödyntämistä on alettu kehittää myös julkisella sektorilla. Ajatus on syntynyt kansalais- ja järjestötoiminnan pohjalta ajatukseen, että erilaisista ongelmista selviytymistä voidaan tukea kokemusasiantuntijatoiminnan avulla. (Tuulos & Vuorio, 2015, s. 239.)

Kokemusasiantuntemus on tullut käyttöön ammattiavun ja asiantuntijatiedon rinnalle. Esimerkiksi kansallisessa mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa (2009–2015) ehdotettiin, ”että kokemusasiantuntijat ja vertaistoimijat otetaan mukaan mielenterveys- ja päihdetyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin” (Hietala, 2016, s. 388). Uusimmassa terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) (2018) ”ehdotuksessa mielen- terveys- ja päihdetyön kehittämisen painopisteiksi vuoteen 2020, oli tärkeänä edelleen asiakkaan aseman vahvistaminen ja siinä kokemusasiantuntijuus ja omaisten ja läheisten huomioonottaminen otetaan pysyväksi käytännöksi palvelujen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa” (THL, 2018).

Terveyden edistämisen ylemmän ammattikorkeakoulun (YAMK) opinnäytetyötä voidaan hyödyntää Satakunnan sote-rakenneuudistuksen kehittämishankkeen Maakunnalliset yhteistyörakenteet sidosryhmäyhteistyön –osahankkeessa, jossa yhtenä tavoitteena on kehittää kokemustoiminnan hyödyntämistä laajasti. Opinnäytetyön toimeksiantajana on Satakunnan yhteisökeskuksen toiminnanjohtaja, joka toimii sidosryhmäyhteistyön -osahankkeen vastuu koordinoijana. Opinnäytetyön on toteutettu toimintatutkimuksena, johon sisältyy kyselytutkimus julkisen sektorin toimijoille. Tällä kyselyllä selvitettiin kokemustoiminnan ja kokemusasiantuntijatoiminnan nykytilaa Satakunnan kunnissa ja kuntayhtymissä ja siihen liittyviä kehittämistarpeita ja -ideoita julkisen sektorin sosiaali- ja terveystalouden toimijoiden näkökulmasta.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

2.1 Kokemus- ja vertaistoiminnan ero

Vertaistoiminnan ja kokemustoiminnan käsitteiden erottaminen selkeyttää tämän opinnäytetyön taustaa. Käsitteet on eroteltu (kuva 1) ja selkeytetty (kuva 2) satakuntalaisittain. Opinnäytetyön rajausta noudattaa myös käsitteistön erottelua koskemaan vain koulutukseen pohjautuvan kokemustoimija- ja asiantuntijatoiminnan kehittämistä. Vertaistoimijalla on juuri sama kokemus kuin se kenelle hän antaa tukea (Kuva 1 ja 2). Tuki on yksilölle suunnattua ja tavoitteena on yksilön hyvinvoinnin lisääminen. Kokemusasiantuntijalla ei ole välttämättä samaa kokemusta ja toiminta suuntautuu laajemmalle ihmisryhmälle. Kokemustoiminnan tavoitteena on ymmärryksen ja tiedon lisääminen. (kokemustoimintaverkosto.fi)

Kuva 1. Kokemusosaamisen käsitteet (kokemustoimintaverkosto.fi)

Satakunnan sote-rakenneuudistuksen kehittämishankkeen (hankesuunnitelma 2020) tavoitteena on luoda mahdollisimmat yhtenäiset toimintamallit sote-järjestelmien kesken. Yhteistyössä, dialogisuuden ja avoimuuden avulla, pystytään paremmin vastaamaan maakunnan eri alueiden erilaisiin väestötarpeisiin.

Kokemusasiantuntijatoiminnan sisältyminen osallisuuteen ja sen toteutumiseen nähdään tärkeänä sote-palveluissa. (Sata-Sote hankesuunnitelma, 2020.)

SATAKUNNAN LINJAUKSIA VAPAAEHTOISTOIMINTAAN JA KOKEMUSTOIMINTAAN		
	MITÄ?	KENELLE?
Vapaaehtoinen	Vapaaehtoinen tekee kaikille avointa ja palkatonta vapaaehtoistyötä omasta vapaasta tahdostaan. Vapaaehtoistyö hyödyttää perheen ja ystäväpiirin ulkopuolella olevaa kolmatta osapuolta. Vapaaehtoistyö on organisoitua (mm. yhdistykset, kunnat, seurakunnat, sairaalat, koulutusorganisaatiot) tai organisoimatonta (mm. naapuriapu). Vapaaehtoistyöllä ei korvata työsuhteessa olevan henkilön työtä. Usein vapaaehtoistyötehtäviin tarjotaan perehdytystä. Kansalaisaktivismi on yksi vapaaehtoistyön muodoista.	Vapaaehtoinen on suhteessa yksittäiseen ihmiseen tai yhteisöön.
Vertainen	Vertaisuus on henkilöitä yhdistävä ominaisuus tai aktiivista vertaisuudesta kumpuavaa näkemysten ja kokemusten jakamista. Vertaiset kohtaavat toisiaan spontaanisti tai sovitusti.	Vertainen on suhteessa henkilöön, jolla on sama kokemus/elämäntilanne tai tavoite (mm. kollega).
Vertaistukija	Vertaistukija eli koulutettu vapaaehtoinen tarjoaa tukea tuettavalleen. Vertaistukea voi antaa yksilöllisesti tai ryhmässä. Ryhmässä vertaistukija on yksi jäsenistä tai vertaistukiryhmän ohjaaja. Ryhmän ohjaamiseen on oma koulutuksensa.	Vertaistukija on suhteessa tuettavaan henkilöön, jolla on vastaavanlainen kokemus kuin hänellä itsellään.
Kokemustoimija/-asiantuntija	Kokemustoimija/-asiantuntija on koulutettu henkilö, jolla on omakohtainen kokemus psyykkisestä/fyysisestä sairaudesta, vammaisuudesta, vaikeasta elämäntilanteesta tai sairastuneen läheisenä/omaisena olemisesta. Asiantuntijana hän jakaa tietoa ja lisää ymmärrystä toimien itsenäisesti tai ammattilaisen rinnalla mm. luennoitsijana, kehittäjänä, arvioitsijana tai potilas-/asiakasedustajana. Koulutusta tarjoavat mm. järjestöt, kunnat/kuntayhtymät ja sairaalat. Toiminta on organisoitua ja palkkiollista.	Kokemustoimija/-asiantuntija on suhteessa henkilöön, jolla ei ole vastaavanlaista kokemusta kuin hänellä itsellään (mm. opiskelijat, asiakastyötä tekevät ammattilaiset). Suositeltavaa on, että kouluttautuuksaan kokemustoimijaksi/-asiantuntijaksi henkilö ei ole keskellä omaa elämänsä kriisiä.

Koonnut: Jaana Tuomela ja Annemari Hirsimäki

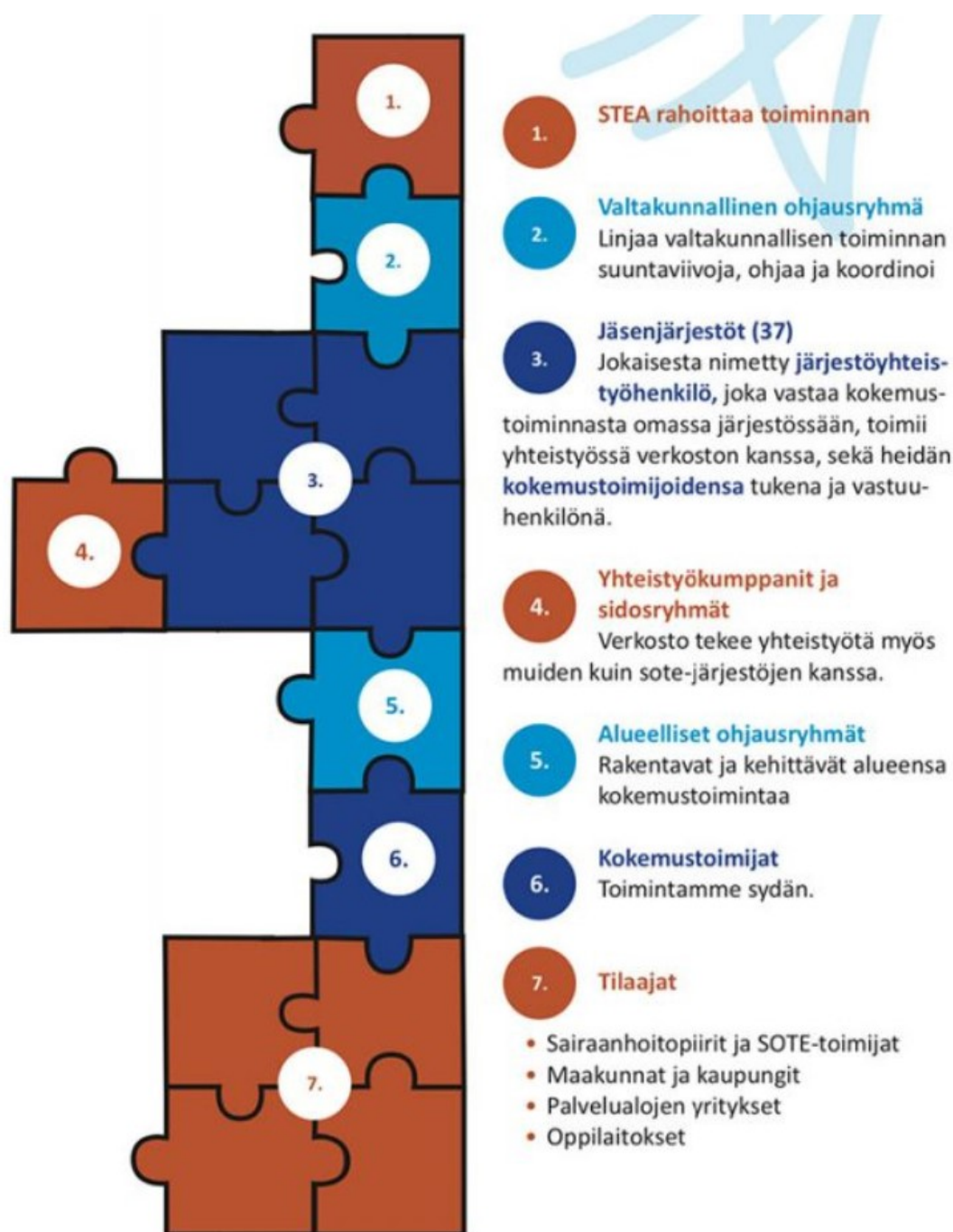
Kuva 2. Vapaaehtoistoiminnan ja kokemustoiminnan käsitteitä Satakuntalaisittain. (www.yhteisokeskus.fi/kokemustoiminta/).

Kuvassa 2 on tiivistetysti esitetty koulutetun kokemustoimijan/-asiantuntijan olevan koulutettu henkilö, joka voi työskennellä esimerkiksi luennoitsijana, palveluiden kehittäjänä/arvioijana tai potilas/asiakasedustajana. Kokemusasiantuntijatoiminta on organisoitua ja palkallista.

2.2 Satakunnan kokemustoiminta -ohjausryhmä

Opinnäytetyön tekijä on opiskeluiden harjoitteluissa saanut osallistua muutamiin palavereihin, joissa kehitettiin käytäntöjä siihen, miten kokemustietoa/ kokemustoimintaa ja -asiantuntijatoimintaa voidaan kehittää Satasairaalan palveluissa. Satakunnan kokemustoiminta -ohjausryhmä oli kokemusasiantuntijatoiminnan kehittämisessä tiiviisti mukana. Opinnäytetyön aihe on löytynyt juuri näiden palaverikäytänteiden kautta. Satakunnan Kokemustoiminta -ohjausryhmä on yksi valtakunnallisen Kokemustoimintaverkoston alueellinen ohjausryhmä, joita toimii Suomessa 18. Satakunnan Kokemustoiminta -ohjausryhmä koordinoi kokemustoimintaa alueellaan. Lisäksi ohjausryhmä tavoitteena on ollut kehittää maakuntaan mm. kokemustoimintaan

liittyvää yhteistyötä ja yhteistä viestintää sekä tarpeeseen vastaavaa kokemustiedon tarjontaa. Kokemustoimintaverkoston kuuluu 33 valtakunnallista potilas-, vammais- ja läheisjärjestöä sekä heidän noin 650 kokemustoimijaa eri puolilla Suomea. Satakunnan kokemustoiminta -ohjausryhmän kokoonpanoon kuuluu järjestöjen työntekijöitä, kokemustoimijoita ja sidosryhmässä esimerkiksi sote-yksiköiden edustajia sekä opetusyksiköiden työntekijöitä. Kuvassa 3 on kuvattu kokemustoiminnan rakentuminen rahoituksesta toteutukseen. (Kokemustoimintaverkosto.fi.)

Kuva 3. Kokemustoiminnan rakentumisen kuvio (Kokemustoimintaverkosto.fi).

3 KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Kokemustieto

Kokemukseen perustuva tieto on tiedonlajina jo ikivanha. Perimä- ja kokemustieto ovat ohjanneet toimintaa ennen kuin koulutus- ja palvelujärjestelmät syntyivät ja kehittyivät. Tutkittuun tietoon perustuva kehitys syrjäytti kokemustiedon. Muutos oli luonnollisesti tervetullut, mutta sen myötä käyttökelpoinen kokemustieto jäi hyödynnettäväksi. Ajan myötä suhtautuminen kokemustietoon on muuttunut. Nykyisin kokemustieto on tunnustettu yhtenä tieteellisen tiedon ja hyvien käytäntöjen muodostamisen lähteenä. Kokemustiedosta kasvanut kokemusasiantuntijatoiminta on 2000-luvulla kehittynyt toimintamuoto, joka perustuu kansalais- ja järjestötoiminnan pohjalta syntyneisiin kokemuksiin erilaisista ongelmista ja niistä selviytymisestä. (Hyväri, 2014, s.14–16, Tuulos & Vuorio, 2015, s. 239.)

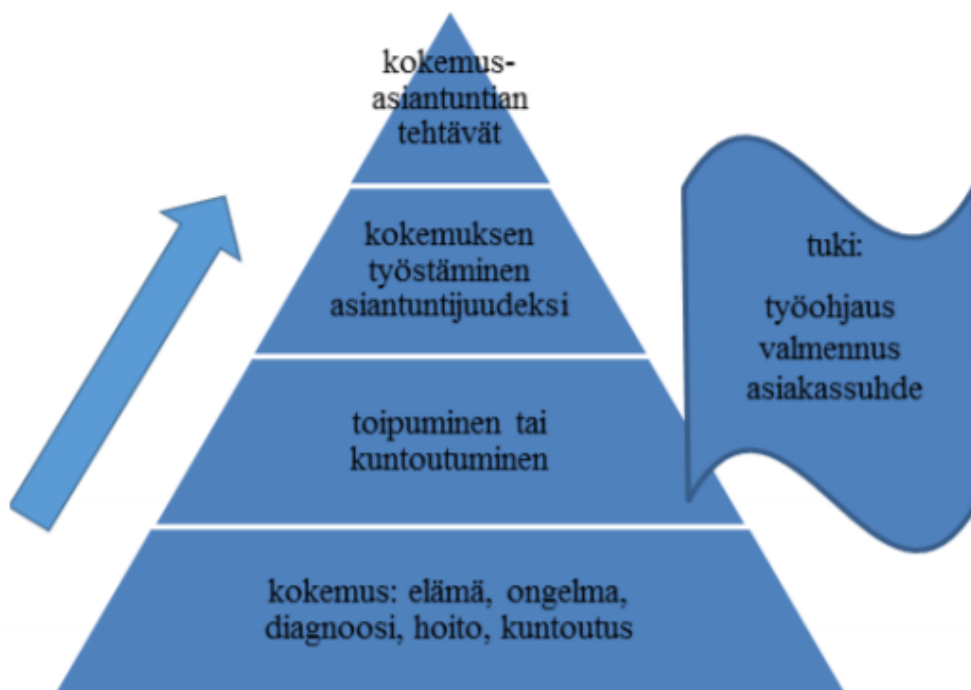
Kuusisto (2021) määrittelee lyhyesti kokemustiedon olevan arjesta kumpuavaa, yksilöiden ja ryhmien elettyyn kokemukseen perustuvaa tiedollista ja kehollista ymmärrystä asioista. Kokemusasiantuntijatoiminnan on Rissasen (2015) mukaan havaittu tukevan osallistujien hyvinvointia ja kuntoutumista, minkä lisäksi sillä on yhteiskunnallista merkitystä (Kuusisto, Tieteen päivät 2021 ja Rissanen, 2015, s. 203–204).

Kokemustiedon merkitys ja hyöty asiantuntijatiedon rinnalla on täydentävä. Kokemustiedolla ei pyritä korvaamaan asiantuntijatietoa eikä kilpailemaan sen kanssa. Kokemustiedon avulla voidaan valottaa niitä elämän osa alueita, joihin asiantuntijatieto ei yllä. Esimerkkinä vaikkapa kokemusta pitkäaikaissairauden tai pysyvän vamman kanssa elämisestä ja työelämässä selviytymistä. Millään muilla tiedon lajeilla ei voida korvata omakohtaisen kokemuksen kautta saatua ymmärrystä sairastumisen vaikutuksista toimintakykyyn. Ymmärryksen ohella kokemustieto sisältää usein myös käytännöllistä tietoa ja hyviä vinkkejä työn suorittamiseen ja työn arjessa selviytymiseen. (Partanen-Salosto & Karoskoski, 2018, s. 60–79.)

3.2 Kokemusasantuntijuus

Kokemusasantuntijuus perustuu omakohtaiseen kokemukseen. Kokemusasantuntijalla on oltava kyky reflektoida omaa kokemustaan sekä taito välittää kokemustietoa eteenpäin. Hänen tulee osata myös huomioida toimintaympäristö sekä millaista kieltä käyttää kussakin tilanteessa. Kokemusasantuntijan on kyettävä säilyttämään oma näkökulmansa ja tuomaan se esiin tarkoituksenmukaisesti. Valmennuksella ja koulutuksella on hyvin tärkeä tehtävä tarjota valmiuksia näiden vaatimusten kohtaamiseen. (Hietala & Rissanen, 2015, s. 7–9, 12–13.)

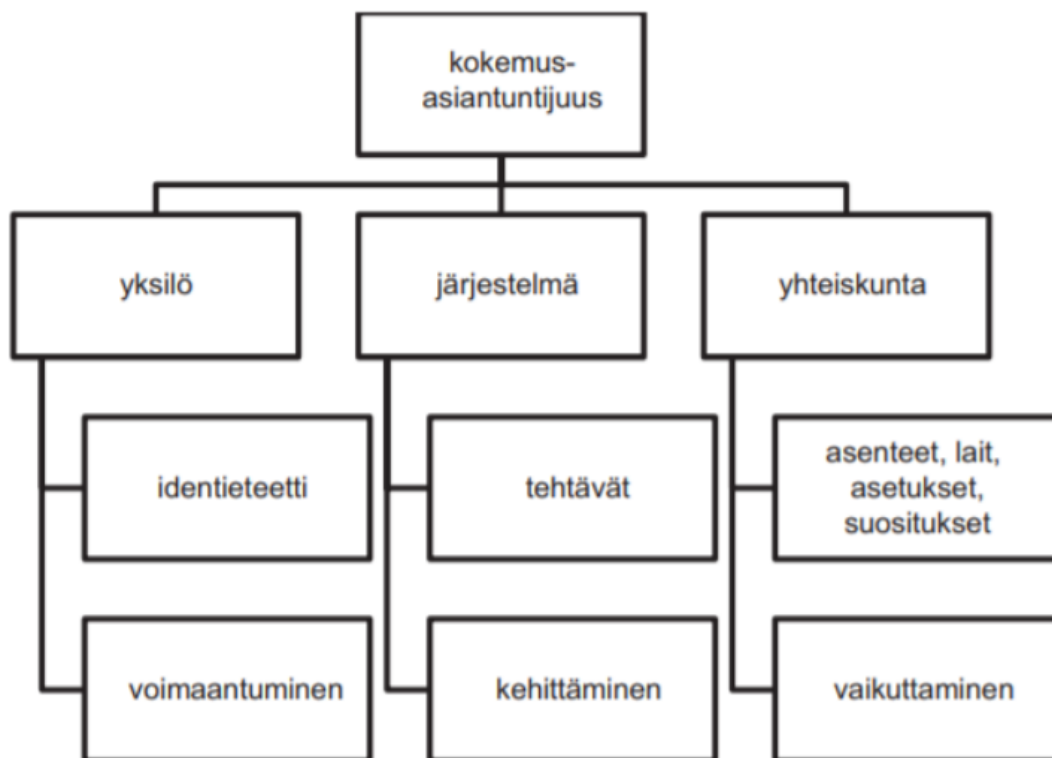
Kokemusasantuntijan kehittyminen kokemuksesta kokemustoimijaksi on kuvattu (kuva 4.) Tuen merkitys kehityspolulla on merkittävä työnohjauksen valmennuksen muodossa.

Kuva 4. Kokemusasantuntijan kehittyminen kokemuksesta kokemustoimijaksi (Hietala & Rissanen, 2015 s. 7–9, 12–13).

Rissanen (2015) kuvaa kaaviossa (kuva 5.) lyhyesti mitkä ovat kokemusasantuntijuuden tasot ja toiminnan keskeiset vaikutukset. Yksilön tasolla kokemusasantuntijuus on omakohtainen muutosprosessi, joka parhaimmillaan luo uutta sosiaalista identiteettiä ja voimaannuttaa. Järjestelmän tasolla kokemusasantuntijuus tarkoittaa siihen

kuuluvia tehtäviä ja asemaa sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmässä ja toiminnan kehittämistä. (Rissanen, 2015, s. 203–204.)

Kuva 5. Kokemusasiantuntijuuden tasot ja toiminnan keskeiset vaikutukset (Rissanen, 2018, s. 203).

Kuntoutuminen on hyödyksi sekä yksilölle itselleen mutta myös koko yhteiskunnalle, jos yksilön palaaminen tuottavaksi kansalaiseksi onnistuu. Kokemusasiantuntijana toimiminen tuo kuntoutukseen kolmannen tason. Kokemusasiantuntijan apu voi toteutua vertaistukena tai palveluiden toimivuuden kohentumisen kautta. (Rissanen, 2015, s. 203–204.)

3.3 Kokemusasiantuntijatoiminta

Kokemusasiantuntijatoiminnalla on juuret kolmannella sektorilla ja se on muotoutunut vertaistukitoiminnan pohjalta. Kolmannen sektorin kuntoutuspalveluissa on aina ollut kokemustiedolla ja vertaistuellla merkittävä osa. Vertaistukeen pohjautuvia käytäntöjä on paljon järjestöjen palveluissa. Vuonna 1997 on maassamme perustettu kokemuskoulutusverkosto. Verkostossa on nykyään 650 kokemuskouluttajaa ja mukana on 33 järjestöä. 2000-luvun alussa kokemusasiantuntijoiden käyttö lisääntyi järjestöjen

mielenterveyskuntoutuksessa. (Hietala & Rissanen, 2015, s.12–13 ja Kokemustoimintaverkosto.fi.)

Muotialan asuin- ja toimintakeskus ry käynnisti 2001 edelleen toiminnassa olevan kokemusasiantuntijatoiminnan. Kokemusasiantuntijatoimintaa on toteutettu myöhemmin erilaisissa Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamissa projekteissa. Vähitellen kokemusasiantuntijatoiminta on siirtynyt myös julkisiin palveluihin. (Hietala & Rissanen, 2015, s.12–13.)

Kokemusasiantuntijatoiminta voi hyödyttää toisia kuntoutujia, ammattiauttajia sekä sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää mutta myös kokemusasiantuntijaa itseään. Kokemusasiantuntijat voivat antaa ruohonjuuritason tietoa ja palautetta ammattilaisten työstä ja tällä on suuri työn kehittämisen merkitys ammattiauttajille. Kokemusasiantuntijat voivat haastaa ammattiauttajien oman työn arviointiin sekä toimintatapojen sekä auttamismenetelmien pätevyyttä työmenetelminä. Kokemusasiantuntijoiden tarinat perustuvat todellisiin kokemuksiin ja niistä ammattiauttajat saavat tietoa sairastamisesta, kuntoutumisesta ja kuntoutujien arjesta. Ymmärryksen avulla on helpompi rakentaa entistä parempia asiakassuhteita sekä kehittää palvelujen sisältöä. Ymmärrys parantaa myös vuorovaikutusta ja järjestelmän toimivuuteen kohdistuvia odotuksia sekä tarpeita. Kokemusasiantuntijuus voi auttaa vahvistamaan asiakaslähtöisyyttä ja osallisuutta osana palvelujen yhteiskehittämistä. Kokemusasiantuntijatoiminnan on havaittu tukevan osallistujien hyvinvointia ja kuntoutumista, minkä lisäksi sillä on yhteiskunnallista merkitystä. (Hietala & Rissanen, 2015, s. 7–9.)

3.4 Osallisuus kokemustoiminnassa/kokemusasiantuntijatoiminnassa

Kokemustoiminta on jo itsessään osallisuutta edistävää toimintaa. Kokemusasiantuntijat pääsevät kehittämään palveluita sekä kokemustoimintaan liittyvää yhteistyötä ja yhteistä viestintää sekä tarpeeseen vastaavaa kokemustiedon tarjontaa toimimalla julkisen sektorin palveluksessa. Isola & kumppanit (2017) kuvaavatkin osallisuuden seuraavasti: ” Osallisuus on liittymistä ja suhteissa olemista. Osallisuus on kuulumista, yhteisyyttä, mukaan ottamista, yhteensopivuutta sekä osallistumista ja vaikuttamisen mahdollisuutta ja demokratiaa. Osallisuus on myös kaiken edellä mainitun

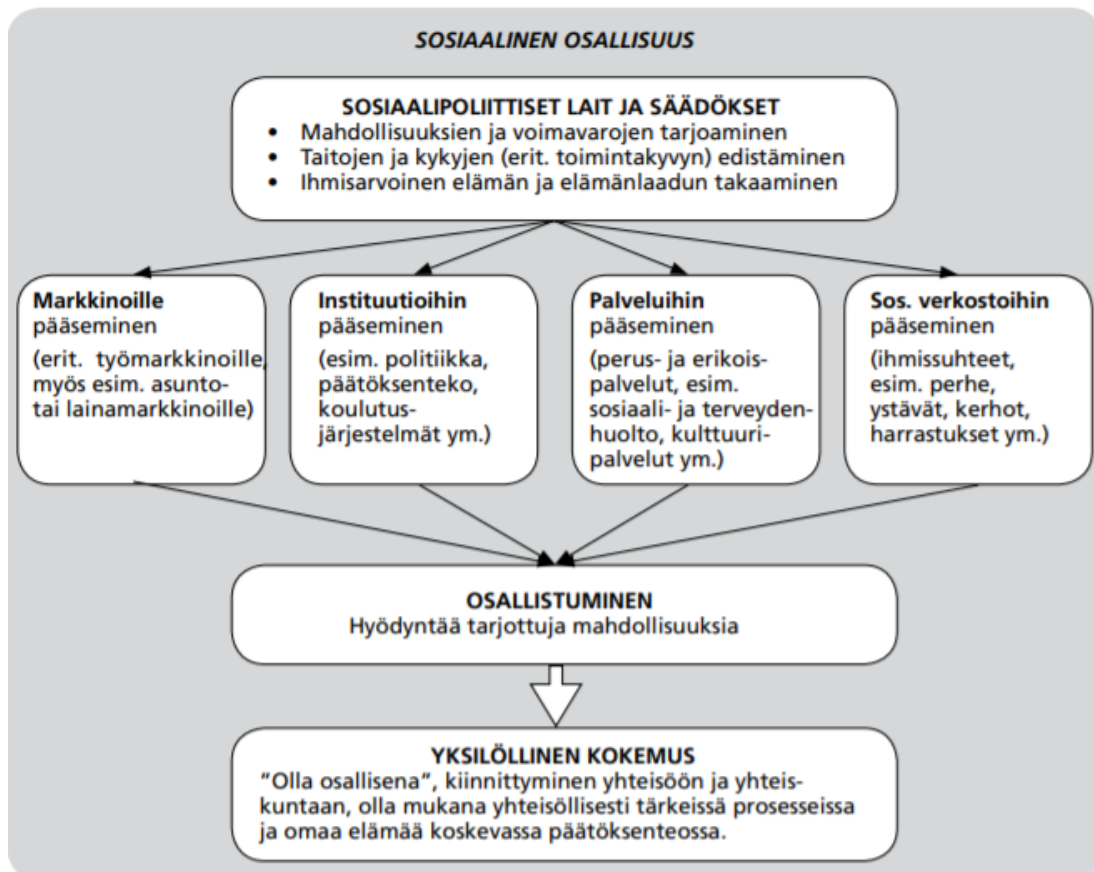
järjestämistä ja johtamista.” Osallisuus on kuulumista sellaiseen kokonaisuuteen, jolla tavoittaa elämäänsä merkityksellisyyttä ja hyvinvointia. Vaikutusmahdollisuus on osallisuutta. Vaikutusmahdollisuus oman elämän kulkuun, toimintoihin, palveluihin, mahdollisuuksiin ja tärkeisiin yhteisiin asioihin. (Isola ym., 2017, s. 3.)

Sosiaali-, käyttäytymis- ja terveystieteellisen tutkimuksen perusteella osallisuus ja erilaiset osallisuutta lisäävät toimet voidaan jaotella kolmeen osa-alueeseen:

- 1) osallisuus omaan elämään
- 2) osallisuus vaikuttamisprosesseihin palveluissa, lähipiirissä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.
- 3) osallisuus paikallisesti, jossa tavoittaa elämäänsä erilaisiin hyvinvoinnin lähteitä sekä tavoittaa elämään merkityksellisyyttä ja arvokkuutta lisääviä vuorovaikutussuhteita. Osallisuutta myös niin että pystyy vaikuttamaan resurssien jakamiseen. (Isola ym., 201, s. 32.)

Palveluiden kehittämisessä entistä paremmiksi, on hyviksi menetelmiksi huomioitu kokemusasiantuntijuus, asiakasraadit, kehittäjäasiakasryhmät ja yhteistutkijuus. Näiden etuna on, että ne ovat alustoja, joissa sekä ammattilainen että asiakas voivat liikkua roolista toiseen. Kun palveluja/toimintoja kehitetään yhdessä, palveltavan ja palvelijan osat vaihtelevat. Nopeaa tai helppoa ei kuitenkaan tasavertainen yhteiskehittäminen ole. Ongelmia saattaa tulla, jos ammattilaisen on vaikea astua sivuun asiantuntijan roolistaan tai asiakkaalla on vaikeuksia sanoittaa kokemuksiaan. Tällaisessa tilanteessa tulkkina tai sillanrakentajana sanoittamassa kokemusta voi toimia kokemusasiantuntija tai omainen. Dialogi on se toimintatapa, jolla asiakkaan kokemus saa sanat ja sulautuu ammattilaisen ja asiakkaan yhteiseksi ymmärrykseksi (Isola ym., 2017, s. 32.)

Osallistumisesta on tullut yhä enemmän onnistuneen ja "voimaannuttavan" sosiaali-politiikan keino ja päämäärä. (Meriluoto, 2019) Sosiaalinen osallisuus on kuvattu (kuva 6). Kokemusasiantuntijatoiminta on itsessään jo osallisuutta edistävää toimintaa.

Kuva 6. Sosiaalinen osallisuus (Meriluoto, 2019).

4 KATSAUS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus, josta voidaan käyttää myös nimitystä traditionaalinen kirjallisuuskatsaus, pyrkii kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä laaja-alaisesti ja luokittelemaan ilmiön ominaisuuksia ilman tarkkoja ja tiukkoja sääntöjä. Aineiston valintaa eivät rajaa metodistiset säännöt, mutta aineistot ovat kuitenkin laajoja. Tässä kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on narratiivisen yleiskatsauksen toteutustapa, jossa tavoitteena on tiivistää aiemmin tehtyjä tutkimuksia sekä tuottaa ajankohtaista tietoa opinnäytetyön pohjaksi. (Salminen, 2011, s. 6–7) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on kirjallisuuskatsauksen muodoista yleisin. Vaikka kuvaileva kirjallisuuskatsaus on saanut tutkimusmenetelmänä osakseen kritiikkiä sen tieteellisestä epätarkkuudesta ja

tarkoitushakuisuudesta, on sen hyödyt olleet näitä suurempia. (Kangasniemi ym. 2013, 291–293).

Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus oli tuottaa ajankohtaista tietoa opinnäytetyön pohjaksi. Tavoitteena oli löytää tutkimuksia, jotka kohdistuisivat ammattihenkilöiden kanssa, julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa tehtävään kokemustoimintaan. Pico määrittelyn avulla muodostettiin hakusanoja ja niiden synonyymejä sekä hakulauseita sellaisten tutkimusten löytämiseksi, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen. Picoa on tarkennettu Satakunnan ammattikorkeakoulun kirjaston informaation kanssa. Kirjallisuuskatsauksessa ei ole tarkoitus verrata tutkittavaa kohderyhmää mihinkään muihun ryhmään, joten PICO: sta kohta C, (mihin verrataan) jätettiin määrittelemättä.

P = Tutkittavana ilmiönä kokemustoiminta ja kokemusasiantuntijuus

I = Interventiona kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla hakea tietoa

C = Ei verrata

O = Löytää vastauksia mitkä seikat ovat edistäneet ja estäneet kokemustoiminnan toteutumista. (Isojärvi J., 2011.) Kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksinä oli:

1. Mitkä seikat ovat edistäneet kokemusasiantuntijatoiminnan toteutumista.
2. Mitkä seikat ovat estäneet kokemusasiantuntijatoiminnan toteutumista.

4.2 Kokemusasiantuntijatoiminnan toteutumista edistävät ja ehkäisevät seikat

Kirjallisuuskatsauksessa selvitettiin niitä seikkoja, jotka ovat edistäneet tai estäneet kokemusasiantuntijatoiminnan toteutumista ammattihenkilöiden kanssa, julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kokemustoiminnan vaikuttavuudesta ja sen eduista löytyi enemmän tutkimuksia ja oli vaikeuksia löytää juuri valittuihin tutkimuskysymyksiin vastauksia. Kokemustoiminnasta löytyi useampi tutkimus, joissa kokemustoimintaa tutkittiin osallistamisen kautta, kuten esimerkkinä Taina Meriluoto (2019) on kuvannut (kuva 6.) sosiaalisen osallisuuden. Tähän opinnäytetyöhön valikoituneista tutkimuksista tuli esille, että kokemusasiantuntijatoimintaan liittyy edelleen ristiriitaisuuksia. Kirjallisuuskatsaukseen valituista lähteistä on koottu edistävät ja estävät seikat ja tiivistetty taulukoksi (liite 5). Taulukossa edistävät ja estävät tekijät kulkevat rinnakkain, koska usein sama tekijä on vaikuttamassa niin negatiivisesti kuin positiivisesti. Edistävät seikat kulkevat liikennevalojen vihreässä värissä ja estävät

punaisessa värissä (Liite 5). Edistävät ja estävät tekijät on jaettu organisaatio ja kokemusasiantuntija lähtöisiin seikkoihin. Esimerkkinä organisaatiolähtöisistä edistäväistä tekijöistä taulukossa: Organisaatiossa kokemusasiantuntijatoiminnan toteutumista edistää, jos toiminta on organisoitua ja sillä on riittävät aineelliset resurssit sekä toiminnalla selkeät linjaukset. Estävänä seikkana taulukossa on kokemusasiantuntijatoiminnan heikko koordinointi, markkinointi ja juurruttaminen (Liite 5).

Kostiainen ym. (2014) tekivät verkkohaastattelun 104 kokemusasiantuntijalle ja kartoittivat muun muassa kokemustoiminnan kehittämistarpeita. Tulosten pohjalta he laativat kehittämis ehdotuksen ja nostivat esille seuraavia huomiota: Toimintaa koordinoimaan tarvitaan kansallinen tai alueellinen taho. Kokemustoimintaa koordinoivan tahon tulisi myös määritellä toimintakäytännöt yhdessä toimijoiden kanssa, jolloin kokemusasiantuntijan roolikin selkeytyisi. Koordinoivan tahon tulisi myös parantaa kokemustoimintaan liittyvää tiedotusta sekä edistää kokemusasiantuntijatoiminnan vakinaistamista osaksi eri organisaatioiden toimintaa. Kuntiin ja eri organisaatioihin tarvittaisiin vastuuhenkilöitä, joiden tehtävänä olisi tiedon jakaminen ja erilaisten tilaisuuksien järjestäminen. Näin luotaisiin yhteistä ymmärrystä ja kehitettäisiin toimintaa. (Kostiainen ym., 2014.)

Useammissa kirjallisuuskatsaukseen valikoituneissa tutkimuksissa ja katsauksissa nähtiin kokemustoiminnan toteutumista tukevana seikkana palkkioiden maksaminen kokemusasiantuntijoille, riittävän koulutuksen ja vertaistuen sekä työnohjauksen järjestäminen. (Kostiainen ym., 2014; Rissanen & Puimalainen, 2016.)

Palvelujärjestelmät ja sen asiakkaat sekä itse kokemusasiantuntijat voivat hyödyntää kokemusasiantuntijuutta. Kokemusasiantuntijoilla on kaksoisrooli asiakkaina ja palveluiden käyttäjinä, että omaehtoisina toimijoina. Palukka & kumppaneiden tekemä tutkimus tuli esille, että kokemusasiantuntijoiden rooliin liittyy ristiriitaisuuksia. Toisaalta he vahvistivat asiakkaan kuntoutumista mutta toisaalta olivat hallinnon harjoittaman osallistamispolitiikan välineenä. (Palukka ym., 2019, s. 21.)

Sosiaali- ja terveyspalveluiden parissa kokemusasiantuntija-käytänteiden kokeilua tehdään yhä useammin ja kokeilut asettavat asiantuntijaorganisaatiot uusiin tilanteisiin. Haapakoski & kumppanit (2018) tekivät päiväkirja-analyysin

kokemusasiantuntijoiden sisäänpääsystä sairaalaorganisaatioon. Tuloksissa he jakoi-
vat vaikuttavat tekijät toiminnan ulkopuolisiin ja sisäisen säätelyn tekijöihin. Toimin-
nan ulkoinen säätely (toimintaohjeet, roolin rajaaminen, kohtaamisen laatu organisaa-
tiossa, kokemusasiantuntijoiden läsnäolon vaikutus) sekä sisäinen säätely (hämmen-
nys ja jännitys, tunnesidonnainen vuorovaikutus sekä tunne keskeinen sitoutuminen)
olivat organisaation sisään pääsemisen prosesseissa keskeisiä. (Haapakoski ym., 2018,
s. 40.)

Samantyyppisiin tuloksiin tuli Hämeenaho ym. (2019) tutkimuksessa, jossa kuvattiin
terveyskeskuksessa toimivien kokemusasiantuntijan vastaanottotoimintoja. Kokemus-
asiantuntijan vastaanottotoiminta nähtiin hyödyllisenä lisänä terveyskeskuksen palve-
lutarjontaan ja erityisesti omahoidon tuessa. Kokemusasiantuntijoiden osaamiseen ja
vastaanottotoiminnan tavoitteisiin liittyi epätietoisuutta ja toiminnan juurruttamista
vaikeuttavia oletuksia. (Hämeenaho, 2019.)

Lapin kehittäjäasiakastoiminnassa mukana olleille kokemusasiantuntijoille tehtiin ky-
selytutkimus 2017 asiakaskehittämisentoiminnan vaikuttavuudesta. Kyselyn tulokset
toivat esille, että haasteita oli toimintakulttuurin muutoksessa, kun asiaa tarkasteltiin
kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta. Yhdenvertaisuus ammattihenkilöiden rin-
nalla ei toteutunut. Työntekijöiden näkökulmasta haasteeksi nousivat, miten toimintaa
tuetaan, arvioidaan, ohjeistetaan ja säädellään. Haasteeksi osoittautui myös, miten väl-
tettäisiin, että kokemusasiantuntijat eivät omaksuisi järjestelmälähtöisiä rutiineja,
kieltä ja toimintatapoja, vaan heidän erityisyytensä säilyisi. (Niskala & Kirjavainen,
2016.)

Kansainvälisiä tutkimuksia löytyi kaksi Englannista ja Singaporesta, jotka vastasivat
kirjallisuuskatsauksen kysymyksiin. Näiden maiden palvelujärjestelmät eivät ole sa-
manlaiset kuin Suomessa, eikä siis suoraa verrattavissa. Käsitteistö ei myöskään vastaa
Suomessa tehtävää erottelua vertais- ja kokemustoiminnan välillä. Vertaistoimija vas-
tasi Suomen kokemusasiantuntijaa, joka oli siihen saanut koulutuksen. Jonathan Han
Loong Kuek ja kumppanit (2018) tutkivat vertaistukityön vaikutusta ja toteutusta mie-
lenterveysinstituutissa Singaporessa. Tutkimustuloksena toimintaa edistäviä tekijöitä
olivat vertaistoimijoiden tukihenkilöt, määritelty rooli, mahdollisuudet henkilökohtai-
seen kasvuun ja yksilöllisten selviytymisstrategioiden yksilöinti ja estäviä tekijöitä oli
epäselvä rooli, ei-vertaistukihenkilöstön vihamielisyys ja ei-kannustavat

työympäristöt. Gillard ja kumppanit (2014) tutkivat vertaistukihenkilön roolia palveluiden käyttäjien ja työtovereiden ja esimiesten näkökulmasta englantilaisissa mielen-terveyspalveluissa. Tutkimuksen tuloksissa vertaistoimintaa edistävät tekijät olivat seuraavat: palkkaus, johtajuus, joka tuki vertaistoiminnan toteutumista, yhteinen ymmärrys roolista, koulutus. Edellä mainituissa asioissa hyvät käytännöt olivat epätasaisia, ja näistä muodostui myös ongelmakysymyksiä eli vertaistoimintaa estäviä tekijöitä. Vertaistoimijat pystyivät sitouttamaan ihmisiä palveluihin rakentamalla suhteita, jotka perustuivat yhteiseen elämiseen – yhteinen kieli. Haasteena oli vertaistyöläisten roolien tuominen olemassa oleviin rakenteisiin ja käytäntöön. Sitoutumisen esteitä voitiin luoda siellä, missä rooleja ylimitutettiin. (Jonathan Han Loong Kuek ym, 2018; Gillard, ym., 2014.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, miten julkisella sektorilla (sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen palveluita tuottavilla toimijoilla) kokemusasiantuntijatoimintaa hyödynnetään tällä hetkellä sekä toiveita ja kehittämisen suuntaviivoja Satakunnassa. Tavoitteena oli, että selvityksen tuloksia voidaan hyödyntää Maakunnalliset yhteistyörakenteet sidosryhmäyhteistyö –osahankkeessa toteutumisessa sekä Satasoten valmistelussa.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten kokemustoiminta toteutuu tällä hetkellä julkisella sektorilla Satakunnassa?
2. Miten tärkeänä kokemustoiminnan toteutuminen nähdään?
3. Ketkä olisivat mahdolliset asiakas/potilasryhmät, joille kokemustoimintaa voisi suunnata?
4. Millaiset hyödyt toteutuvalla kokemustoiminnalla mahdollisesti saavutettaisiin?
5. Miten kokemustoimintaa pitäisi kehittää maakunnassa?

6 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT JA AINEISTO

6.1 Tutkimusmenetelmänä toimintatutkimus

Toimintatutkimus katsotaan kuuluvaksi kvalitatiivisen eli laadulliseen tutkimusotteeseen. Toimintatutkimukselle läheisiä tutkimussuuntia on kehittävä työntutkimus sekä kehittämistutkimus. Sekä kehittämistutkimuksessa että toimintatutkimuksessa pyritään saamaan aikaan muutosta (Kananen 2014, s. 20, 29.) Toimintatutkimuksen tavoitteena on muutos, siksi se on enemmän kuin laadullinen tutkimus perinteisessä merkityksessä. Toimintatutkimuksessa vaaditaan enemmän perehtymistä ilmiöön, sillä tavoitteena on kokeilujen kautta tapahtuva muutoksen läpivieminen. Se onkin usein ajallisesti nykytilaa kuvaavaa laadullista tutkimusta pidempikestoinen, sillä aikaa kuluu ilmiöön perehtymiseen, toimenpiteiden, parannusten suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen sekä arvioimiseen. (Kananen 2014, s. 28.)

Opinnäytetyö toteutettiin toimintatutkimuksena. Opinnäytetyön tekijä osallistui kyselytutkimuksen avulla julkisen alan toimijoiden toiveiden ja kehittämisehdotusten kartoitukseen koskien kokemustoiminnan toteuttamista Satakunnan alueella. Kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksinä oli selvittää kokemustoiminnan toteutumista edistävät tai ehkäisevät seikat. Kyselytutkimuksen tulosten ja kirjallisuuskatsauksesta kerätyn pohjatiedon avulla oli tavoitteena saada käytännön tietoa kokemustoiminnan kehittämiseen.

Toimintatutkimuksen etenemistä kuvataan spiraalimaisesti etenevä toiminta- ja tutkimusvaiheiden vuorotteluna. Yksittäinen toiminta-tutkimus-kierros tai voidaan käyttää sanaa sykli, koostuu suunnittelusta, toiminnasta, havainnoinnista ja reflektoinnista. Tutkijan rooli on toimintatutkimuksessa erilainen kuin verrattaessa sitä perinteisiin tutkimusmenetelmissä. Toimintatutkimuksessa tutkija toimii ryhmän aktiivisena jäsenenä. (Suojanen, 2004.)

Sykli 1

- **Toimintaan TUTUSTUMINEN** syksy -19 harjoittelu Satasairaalan neurologisella osastolla ja opinnäytetyöntekijä pääsi tutustumaan kokemusasiantuntijatoiminnan toteutumiseen neurologisella osastolla.
- **Havainnointi:** Syksy-20 tulee esille tarve kartoittaa kokemusasiantuntijatoiminnan nykytilannetta sekä toiveita ja kehittämisen suuntaviivoja Satakunnassa.
- **Suunnitelma/reflektointi:** Satakunnan kokemustoiminta -ohjausryhmän ja sidosryhmäyhteistyö koordinoijan hyväksyntä ja opinnäytetyön tilaus.

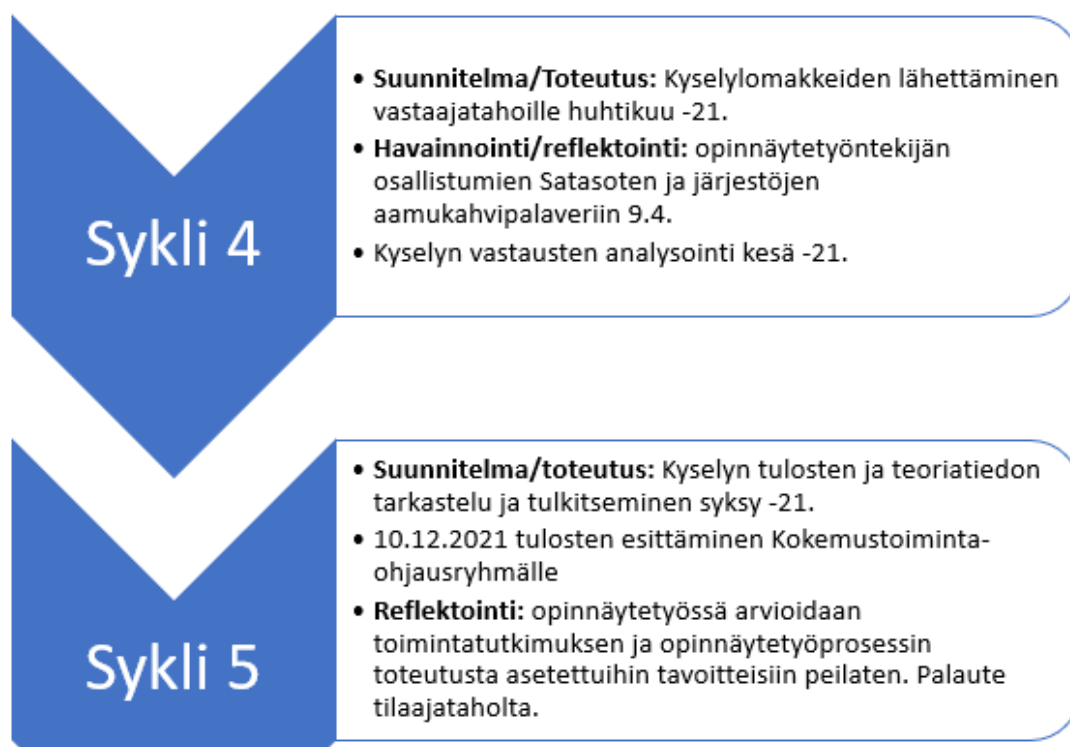
Sykli 2

- **Suunnitelma:** Opinnäytetyön suunnitelman laadinta syksy -20.
- **Toiminta:** Kysymyslomakkeen suunnittelu huomioiden tilaajatahon toiveet.
- Opinnäytetyön suunnitelman esittäminen ja hyväksyminen sekä lupakäytännöt tammi/helmikuu -21.
- **Reflektointi:** Kyselyn pilottikokeilu ja tarvittavien muutosten toteutus.

Syklit 2 ja 3 kulkivat osittain yhtä aikaa.

Sykli 3

- **Suunnitelma:** Teoriataustatiedon kerääminen.
- **Toiminta:** Kirjallisuuskatsauksen tekeminen
- **Havainnointi/reflektointi:** Kirjallisuuskatsauksen reflektointi ja hyväksyntä.

Kuvio 1. Toimintatutkimuksen syklien eteneminen tässä opinnäytetyössä.

Syklin ensimmäisessä vaiheessa syntyi idea mahdollisen opinnäytetyön aiheesta ja varmistui syksyn -20 aikana hyödyntämään Satakunnan sote-rakenneuudistuksen kehittämishankkeen Maakunnalliset yhteistyörakenteet sidosryhmäyhteistyön –osahan-
ketta. Satakunnan yhteisökeskuksen toiminnanjohtaja, joka oli myös sidosryhmäyhteistyön vastuukoordinoija toimi tilaajatahona ja Satakunnan kokemustoiminta -ohjausryhmän puheenjohtaja läheisenä ohjaajatahona.

Syklien kaksi ja kolme vaiheet kulkivat osittain samaan aikaan tukien toistensa toteutumista. Kyselylomakkeen laatimisessa oli mukana opinnäytetyön tekijän tukena Kokemustoiminta -ohjausryhmän puheenjohtaja sekä Satakunnan tulevaisuuden sote-keskushan-
keiden hankekoordinaattori. Kyselyn pilottikokeiluun osallistui viisi henkilöä, edellä mainittujen henkilöiden lisäksi yhteisökeskuksen vapaaehtoistoiminnan koordinaattori sekä opinnäytetyön tekijä teknisen toteutuksen varmistamiseksi. Sykleissä neljä ja viisi toteuttamista on kuvattu tarkemmin aineiston keruu -kappaleessa.

Toimintatutkimus on tutkimustapana käytännön asioihin kohdistuva ja osallistava. Toimintatutkimuksen avulla on mahdollisuus saada toimijoiden ääni esille. Toimintatutkimukseen yhdistyy myös keskeisenä elementtinä oppiminen. Muutos tai

oppiminen voi kohdistua organisaation vallitseviin asenteisiin, toimintatapoihin tai johtamisen tapaan. Toimintatapojen muutoksella voi olla konkreettinen muutos tai jopa johtaa oman organisaation itsetuntemuksen lisääntymiseen. (Juuti & Puusa, 2020, s. 267–281.)

Toimintatutkimuksen käyttö opinnäytetyössä oli perusteltua siksi, että sen avulla voitiin tuoda esille niitä konkreettisia asioita, joilla kokemustietoa voisi hyödyntää ja miten kokemustoiminnasta hyötyisi niin asiakas kuin itse organisaatio. Sote-toimijoita voitiin innostaa osallistumaan kokemustoiminnan kehittämiseen, koska kyselylomakkeet antavat myös tietoa kokemustoiminnasta. Jos verrataan toimintatutkimusta tavaliseen tutkimukseen juuri julkisen sektorin toimijoiden osallistaminen, oli tärkeä tehtävä kokemustoiminnan kehittämisen edistämiseksi. Toimintatutkimusta tehtäessä pyrittiin toimimaan niin, että tutkimus ohjaisi kehittämistä. Opinnäytetyön ja siihen valitun toimintatutkimus -menetelmän avulla opinnäytetyöntekijä pääsee osallistumaan itselle hyvin tärkeän toiminnan kehittämiseen. Kokemusasiantuntijatoiminnan kehittämisessä järjestöjen ansiokkaan toiminnan yhdistämisen onnistumisella sosiaali- ja terveystalveluiden kehittämiseen ja yhteistoimintaan on suuri merkitys.

6.2 Aineiston keruu

Aineiston keruussa käytettiin tutkimuskysymysten pohjalta laadittua kyselylomaketta. Kyselylomake laadittiin Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) e-lomakejärjestelmällä (Liitel.). Kohderyhmänä oli julkisen sektorin toimijat Satakunnassa (kuva 7, s. 23)

Kuva 7. Satakunnan asukkaiden jakautuminen sote-palveluntuottajiin (Satasote hankesuunnitelma 2020).

Satakunnassa on kolme sote-kuntayhtymää:

Porin perusturva, johon kuuluu Pori, Ulvila sekä Merikarvia.

POSA eli Pohjois-Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä, johon kuuluu Jämijärvi, Karvia, Pomarkku, Kankaanpää ja Siikainen.

KesSote eli Keski-Satakunnan terveydenhuollon kuntayhtymä, johon kuuluu Harjavalta, Kokemäki, Eurajoki ja Nakkila.

Rauma, Eura, Säkylä ja Huittinen tuottavat palvelut itsenäisesti.

Opinnäytetyön tilaaja halusi toimia kyselylomakkeiden lähettäjätahona sosiaali- ja terveyspalveluille sekä hyvinvointipalveluiden yhteyshenkilöille. Opinnäytetyöntekijällä ei ollut tarkempaa tietoa yhteyshenkilöistä. Yhteyshenkilöillä oli mahdollisuus jakaa kyselylomake organisaatiossaan taholle, jotka vastasivat kokemusasiantuntijatoiminnan toteutuksesta. Yhteyshenkilöt saivat muistutusviestin ja kysymyslomakkeiden vastausaikaa jatkettiin vastausten määrän vähyyden takia kahdella viikolla. Kyselylomakkeiden sisältöön kuului myös lyhyet infot siitä, mitä tarkoitetaan kokemustiedolla, kokemustoiminnalla, kokemusasiantuntijalla. (Liite 1.) E-kyselylomakkeita lähetettiin 40 ja vastauksia saatiin 9 vastaajataholta. Vastaajatahot edustivat omaa toimintayksikköään ja kysymyksissä kartoitettiin koko organisaation toimintaa. Kysymyslomakkeen kolme ensimmäistä kysymystä antoivat vastauksen, miten kokemustoimintaa toteutetaan tällä hetkellä Satakunnassa. Kysymyslomakkeen neljännessä, viidennessä ja

kuudennesta sekä seitsemännestä kysymyksestä saatiin vastaus siihen, miten tärkeänä kokemustoiminta nähdään ja ketkä olisivat mahdolliset asiakas/potilasryhmät, joille kokemustoimintaa voisi suunnata. Kysymyslomakkeen neljä viimeistä kysymystä antoivat vastauksen siihen, millaiset hyödyt kokemustoiminnalla saavutettaisiin ja miten kokemustoiminta pitäisi kehittää maakunnassa.

6.3 Aineiston analysointi

Kysymyslomakkeilla kerätyn aineiston käsittelyssä käytettiin sekä sisällönanalyysiä että kvantitatiivisella eli määrällisellä analyysitapaa. Sisällönanalyysi on menettelytapa, jolla voidaan analysoida kirjallisesti ja suullisesti tuotettua materiaalia systemaattisesti. Sisällönanalyysi on tapa, jolla valittu tietoaineisto voidaan muuttaa tiiviiseen muotoon. Laadullisen eli induktiivisen aineiston analyysin voi jakaa karkeasti kolmeen vaiheeseen a) aineiston redusointi eli pelkistäminen, b) aineiston klusterointi eli ryhmittely, c) aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 91–98, 101.)

Tässä opinnäytetyössä kysymyslomakkeen (liite 1) vastausten analysointitapa oli sisällönanalyysi paitsi kahdessa määrällinen taulukointi. Aineistosisältö analyysi alkoi (liite 2) vastausaineiston pelkistämällä. Seuraavaksi pyrittiin löytämään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, jotta pelkistettyjen ilmaisu-ryhmittely/yhdistäminen onnistuisi (liite 2). Tämän jälkeen aineisto muutettiin määrälliseksi taulukoksi. Vastausaineiston sisältö oli sen kaltainen, että sen jatkotiivistäminen ei olisi tuonut lisäarvoa ja määrällisen analysoinnin yhdistäminen toi selkeämmin esille vastaukset esitettyihin kysymyksiin. Kysymysten 3 ja 7 vastausaineisto siirrettiin Excel-tilukoon, josta Tixel-ohjelmalla tiedot muokattiin graafisiksi esityksiksi.

7 TULOKSET

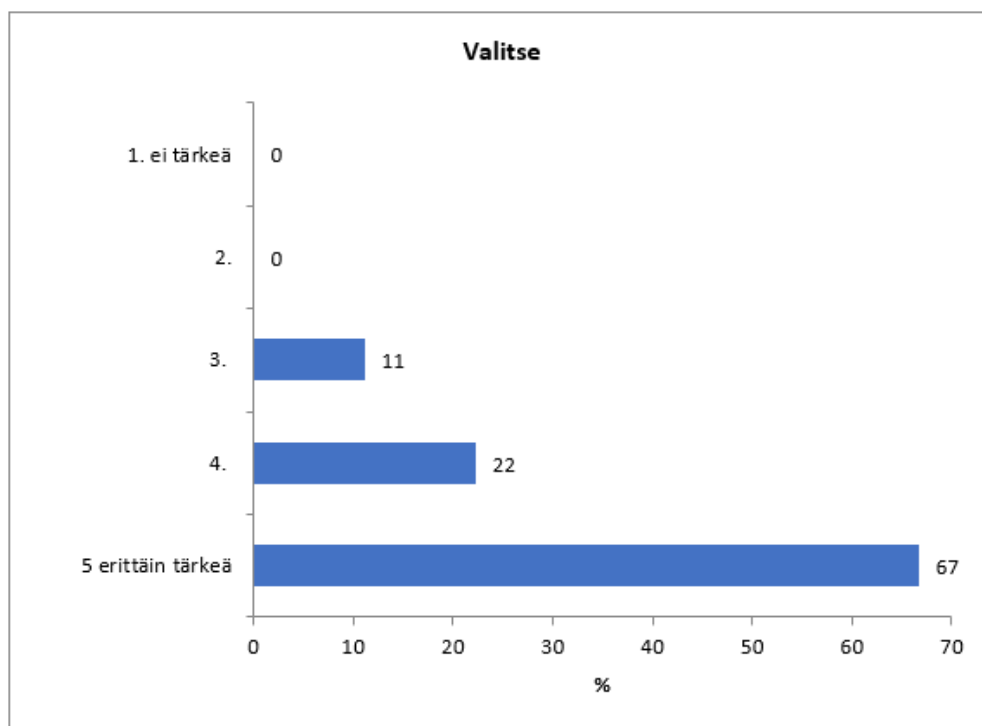
7.1 Kokemustoiminnan toteutuminen tällä hetkellä Satakunnassa

Vastauksia oli 9 vastaajataholta. Kokemustoiminnan/ kokemusasiantuntijuuden hyödyntämisen muodoista käytetyin oli kokemusasiantuntijan toimiminen luennointitehtävissä (seitsemässä) ja ryhmäohjaajana (neljässä) organisaatiossa. Toimiminen hanketoiminnassa ja hankkeiden ohjausryhmässä sekä kokemusasiantuntijakoulutuksessa kouluttajana oli kolmella vastaajataholla toimintamuotona. Vastauksista tuli myös esille, että kahdella vastaajataholla kokemustoiminnan hyödyntäminen oli satunnaista. Muina yksittäisinä kokemusasiantuntijatoiminnan hyödyntämisen muotoina oli työparityöskentely, työyhteisöjen kehittämispäivät, hoito- tai asiakasneuvotteluun osallistuminen, tukihenkilönä työskentely, asiakasraadissa sekä OLKAtoiminnassa toimiminen. Kokemustoimintaa hyödynnettiin sosiaalipalveluissa, psykiatrisen ja somaattisen hoidonyksiköissä, palveluiden kehittämisessä, palveluiden arvioimisessa ja palveluiden tukena.

Kokemustoiminnan suunnitelmalliseksi kehittämiseksi oli kuudessa vastaajatahossa huomioitu kokemustoimijoiden palkkiot budjetissa. Vastuutahoja tai vastuuhenkilöitä kokemustoiminnan kehittämiseen oli nimetty neljällä vastaajataholla. Vastuutahoja oli mm. raittiussihteeri, projektihenkilöstö ja kunkin yksikön esimiehet.

7.2 Kokemustoiminnan tärkeys

Kokemustoiminnan toteutumista omassa organisaatiossa piti erittäin tärkeänä vastaajatahoista 67 % (6 vastaajatahoa), 22 % (2 vastaajatahoa) melko tärkeänä (Taulukko 2, s. 27).

Kuvio 2. Kokemustoiminnan koettu tärkeys.

7.3 Kokemustoiminnan mahdolliset asiakas/potilasryhmät

Viiden eri vastaajatahon näkemys kokemustoiminnan hyödyntämisestä oli, että toimintaa voi suunnata kaikille asiakas/potilasryhmille. Pähderiippuvaiset asiakasryhmänä oli tuloksissa kuuden vastaajatahon erikseen mainittu kohderyhmä sekä mielenterveysasiakkaat ja koululais- ja oppilasryhmät sekä heidän vanhempansa kahden vastaajan taholta kohderyhmä. Muita mainittuja asiakasryhmiä oli nuoret, sydän- ja syöpäpotilaat, vertaisryhmät, muistisairaat ja ennaltaehkäisevästi eläkkeelle jäävät ja ikäihmiset.

7.4 Kokemustoiminnalla saavutetut mahdolliset hyödyt

Kokemustoiminnalla saavutetuista hyödyistä vertaistuki ja kokemustoiminnan merkitys voimaannuttajana olivat neljän vastaajatahon mielestä merkittävät hyödyt asiakas/potilasryhmille. Vertaistuesta vastaajatahot kommentoivat:

”toisten onnistumiset auttoivat näkemään omia mahdollisuuksia”
ja asiakkaat/potilaat saivat

”arvokkaat neuvot elämänhallintaan, lääkitykseen, lähihoitoon, kanssakäymiseen, omien addiktioiden hoitamiseen, tukiverkostojen käyttöön”

Voimaantumista kuvasi kommentit: Asiakas/potilas saa

”toivoa ja uskoa toipumisesta”

”hyvää elämää sairauden kanssa ja sairaudesta huolimatta”

”päihdeongelmaiset ja omaiset saavat voimaa hakea apua”.

Kokemustoiminnan hyötyjä kuvattiin myös osallisuuden tunteen kohentumisena ja mahdollisuutena osallistua palveluiden kehittämiseen:

”Oma osallisuus ja merkityksellisyys vahvistuu vaikuttamisen kautta”.

Kokemusasiantuntija toimiminen apuna hoito- ja vastaanottotyössä oli kahden vastaajatahon kokema hyöty ja perusteena esitettiin että:

”kokemusasiantuntija helppo päästä lähelle asiakasta, merkitys erityisesti toivottomien asiakkaiden kanssa”.

Yksittäisenä ehdotuksena hyödyksi oli myös palveluiden kehittyminen kokemustoiminnan käytön myötä.

Organisaatioiden hyödyt kokemustoiminnasta kuvattiin viiden vastaajatahoista osalta toimintamallien, palvelujen ja yhteiskehittäjyyden kohentumisena. Seuraavaksi merkittävänä nähtiin asiakkaiden voinnin kohentumisen olevan myös etuna organisaatiolle (4 vastaajaa). Kolme vastaajaa koki organisaation hyötyvän asiakkaiden voinnin kohentumisesta kokemusasiantuntijoiden toiminnan myötä. Yhteistyö ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden (2 vastaajaa) kanssa parantaa ammattilaisten osaamista, jolloin sillä on vaikutusta myös työhyvinvointiin. Vastaajatahot olivat maininneet myös asiakaslähtöisyyden, ryhmätoimintojen tehostumisen, lääkkeiden ja alkoholin käytön vähentymisen hyödyttävän organisaatioita.

Taulukossa 3. (s. 29) on esitetty vaihtoehtoja kokemustoiminnan hyödyntämiseen, joista vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Tässä taulukossa ovat saaneet lähes kaikkien vastaajien hyväksynnän ne vaihtoehdot, joilla prosenttiluku on 89.

Taulukko 3. Vaihtoehtoja kokemusasiantuntijatoiminnan hyödyntämiseen. Vastauksen kokonaislukumäärä oli 9 vastaajatahoa.

	<i>Lkm.</i>	<i>%</i>
Mukana erilaisissa henkilökunnan tai asiakkaiden seminaareissa ja tapahtumissa	8	89
Palvelukokonaisuuksien ja asiakaskokonaisuuksien kehittämistyössä ja arvioinnissa	7	78
Lean työpajoissa	3	33
Hoito- ja palveluketjujen kehittämistyössä	8	89
Uuden toiminnan suunnittelussa	8	89
Koulutus- ja luennotitehtävissä	8	89
Henkilökunnan kehittämis- ja koulutuspäivissä	8	89
Uusien työntekijöiden perehdytyksessä	6	67
Ensietoluennot potilaille ja/tai omaisille	7	78
Tilojen ja toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa	8	89
Yhteiskehittämisessä - parityöskentely ammattilaisten rinnalla esim. moniammatillisessa tiimissä	8	89
Tulosityksikön johtoryhmässä	4	44
Muu tehtävä	4	44

Lisäksi tehtävähdoituksina oli vastauksissa huomioitu kolmella kokemusasiantuntijan vastaanottotoiminta ja yhdellä vastaajalla ryhmien ohjaus sekä hankkeiden ohjausryhmiin osallistuminen.

7.5 Kokemustoiminnan kehittämisideoita

Kokemustoiminnan kehittämisideoiksi, parhaan mahdollisen ja toimivan sidosryhmäyhteistyön osalta, ehdotettiin moniammatillisen yhteistyön eri muotoja viideltä vastaajataholta. Yhteistyön muotoina vastaajatahot esittivät:

- ” yhteisten foorumien järjestämistä”,
- ” tiivistä vuoropuhelua”
- ” yhteistyötä niin ennaltaehkäisevän työntekijöiden kuin viranhaltioiden kesken”.

Tiedotukseen panostamista ehdotti vastaajista kaksi. Muita yksittäisiä ehdotuksia olivat budjetissa huomiointi, kokemusasiantuntijoiden määrän lisääminen alueelle ja asiakas-/ omaisryhmien kuunteleminen palveluiden kehittämisessä sekä koulutuksen järjestämistä.

Kehittämisisideana kokemustoiminnan organisoitumiseen oli kokemusasiiantuntijoiden esittely ja heidän yhteystietojen kokoaminen yhteiseen tietolähteeseen, josta ne voisi tarvittaessa helposti saada. Esittelyissä olisi toiveena huomioida myös toimintakenttä monipuolisesti. Tätä ehdotti neljältä vastaajatahoa. Yksittäisinä ehdotuksina oli koulutuksien järjestäminen niin, että ammattilaiset ja kokemusasiiantuntijat tutustuisivat jo siinä vaiheessa toisiinsa ja että koulutukset olisivat räätälöityjä vastaajatahon tarpeisiin. Neljä vastaajatahoa ilmoitti tarvitsevansa koulutusta ja kolmella ei ollut henkilökohtaista tarvetta, mutta yleisellä taholla kommentoivat tarvetta kuitenkin olevan. Koulutuksen sisältöön toivottiin kokemusasiiantuntijoiden esittelyä ja viestintää, jaetun asiantuntijuus aiheen käsittelyä, asennemuutoksesta keskustelua, käytännön esimerkkejä kokemusasiiantuntijoiden hyödyntämisestä ammattilaisille ja esimiehille sekä yleisesti pysähtymistä asian ääreen.

Toiveena vastaajatahot esittivät, että maakunnallista ja alueellista yhteistyötä lisättäisiin ja kehitettäisiin muiden toimijoiden kanssa sekä laadittaisiin yhtenäiset käytännöt koko Satakuntaan. Kokemustoiminnan paras hyöty saataisiin esille organisoidulla toiminnalla ja siihen tarvitaan myös työpaikoissa organisaatioissa johdon tuki ja rahoitus. Vastaajatahojen kommentteina oli:

”Tärkeää työtä, joka tulisi saada näkyvämmäksi ja vaikuttavuustutkimukset aina höllentävät rahanyörejä”.

” Kokemustoiminnan palveluiden määrän ja käytön uskotaan lisääntyvän lähivuosina, koska tarve on ilmeinen ja kustannuspanos asetelma on huokea”.

Kokemustoiminnan kehittämistyötä pidettiin erittäin tärkeänä, jota pitäisi saada näkyvämmäksi, vaikka hyvää kehittämistyötä onkin jo tehty. Toiveena on, että pyritäisiin löytämään konkreettisia tapoja lisätä kokemustoimintaa edelleen.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, miten julkisella sektorilla (sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen palveluita tuottavilla toimijoilla) kokemustoimintaa hyödynnetään tällä hetkellä sekä toiveita, miten kokemustoimintaa pitäisi kehittää Satakunnassa. Tavoitteena oli, että selvityksen tuloksia voidaan hyödyntää Maakunnalliset yhteistyörakenteet sidosryhmäyhteistyö –osahankkeessa toteutumisessa sekä Satasoten valmistelussa. Kyselyllä kartoitettiin julkisen sektorin toiveet ja kehittämisen suuntaviivoja ja tarkasteltiin niitä kirjallisuuskatsauksen tuloksiin peilaten ja muodostaen näin kokemusasiantuntijatoiminnan kehittämisehdotukset.

Kyselyssä vastausten määrä jäi odotuksia pienemmäksi. Tähän on saattanut vaikuttaa se, että osalla vastaajatahoista ei kokemusasiantuntijatoimintaa toteudu ollenkaan ja siksi he katsoivat vastaamisen hankalaksi. Vastaajatahot edustivat kyllä laajempaa joukkiota ja koko omaa organisaatiotaan tai työtiimiä ja arvioivat laajemmin organisaationsa kokemustoiminnan hyödyntämistä.

8.1 Kehitysehdotukset kyselykartoituksen ja kirjallisuuskatsaukseen pohjautuen

Opinnäytetyön kyselystä saadut tulokset ovat linjassa ja yhteneväiset aikaisemmin kirjallisuuskatsauksessa esitetyn tieteellisen tutkimustiedon kanssa. Yhteenvetona opinnäytetyön tuloksista kokemustoiminta hyödyntämisen lisääminen nähtiin tärkeänä kehittämishaasteena. Kokemusasiantuntijatoiminnan paikallisen toiminnan verkostomainen koordinoinnin tarve tuli esille niin tässä opinnäytetyössä kuin useassa kirjallisuuskatsaukseen valituissa tutkimuksissa. Kansallisella koordinaatiolla olisi myös puolestansa paikkansa alueellisen toiminnan tukemisessa muun muassa ohjauksen, ohjelmien ja strategioiden keinoin. (Hipp, 2014; Hovi, 2017; Hirschovits ym. 2019; Kostainen ym. 2014; Wahlbeck ym. 2018.) Tässä opinnäytetyössä kokemustoiminnan kehittämiseksi kyselyn tuloksissa ehdotettiin kokemusasiantuntijoiden yhteistietojen keräämistä yhteiseen tietolähteeseen ja jossa olisi myös heidän esittelynsä. Esittelyissä olisi toiveena huomioida myös toimintakenttä monipuolisesti. Hyvältä koordinoinnilta toivottiin myös työtehtävien ja työntekijöiden sujuvaa yhteensovittamista ja tukea kokemusasiantuntijoille.

Tarkasteltaessa tämän hetken tilannetta kokemustoiminnan hyödyntämisestä Satakunnassa, opinnäytetyön kyselyn tuloksena tuli esille, että käytetyin kokemusasiantuntija toiminnan muoto oli luentojen pitäminen ja ryhmäohjaajan tehtävät. Muita toiminnan muotoja oli toimiminen hanketoiminnassa ja hankkeiden ohjausryhmässä sekä kokemusasiantuntijakoulutuksessa kouluttajana työparityöskentely, työyhteisöjen kehittämispäivät, hoito- tai asiakasneuvotteluun osallistuminen, tukihenkilönä työskentely, asiakasraadissa sekä OLKA-toiminnassa toimiminen. Vastaajatahoista yli puolella oli budjetissa kokemusasiantuntijatoimijoiden palkkiot huomioitu sekä kehittämisestä vastaavat henkilöt nimetty. Mahdollisina potilasryhminä, joille kokemustoimintaa halettiin suunnata tämän opinnäytetyön kyselyn tuloksissa, oli kaikki asiakas/potilasryhmät. Tässä sekä Vainion (2019) opinnäytteissä kokemusasiantuntijoiden työtehtävät olisivat samankaltaiset. Tanja Vainio opinnäytetyössään oli kartoittanut kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä roolistaan Porin perusturvan psykososiaalisissa palveluissa. Kokemusasiantuntijoita oli hyödynnetty työn kehittämistehtävissä, laaja-alaisessa asiakastyössä, julkisuustyössä, vertaispalveluohjaajina, oman kokemustarinan kertojina, kokemuskouluttajan tehtävissä, luennoitsijoina, osallistunut kehittämispäiviin, sotefoorumeihin, työparityöskentelyssä, julkisia esiintymisiä kokemusasiantuntijan roolissa Suomi-areenassa, toimiminen tukihenkilönä ja vastaanottotoiminnassa. (Vainio, 2019, s. 52–65.)

Useammissa kirjallisuuskatsaukseen valikoituneissa tutkimuksissa ja katsauksissa nähtiin kokemustoiminnan toteutumista tukevana seikkana palkkioiden maksaminen kokemusasiantuntijoille, riittävän koulutuksen ja vertaistuen sekä työnohjauksen järjestyminen (Kostiainen ym., 2014; Rissanen & Puumalainen, 2016). Opinnäytetyössä kokemustoiminnan kehittämiseksi Satakuntaan, tuli esille samankaltaiset kohdennetut ehdotukset sidosryhmäyhteistyön muodoiksi. Kyselyn tuloksissa tuli esiin erilaiset yhteistyön muodot kuten yhteisten foorumien järjestäminen, tiivis vuoropuhelu ja yhteistyötä niin ennaltaehkäisevän työntekijöiden kuin viranhaltijoiden kesken. Ehdotuksena oli myös tiedotuksen lisääminen kokemustoiminnasta ja organisaatioissa kokemustoiminnan huomioiminen budjetissa sekä asiakas-/ omaisryhmien kuunteleminen palveluiden kehittämisessä sekä koulutuksen järjestämistä. Ehdotuksen oli myös räätälöityjen koulutuksien järjestäminen, joissa olisi tutustumismahdollisuus kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten välillä. Koulutuksen sisältöön toivottiin

kokemusasiantuntijoiden esittelyä ja viestintää, jaetun asiantuntijuus aiheen käsittelyä, asennemuutoksesta keskustelua, käytännön esimerkkejä kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisestä ammattilaisille ja esimiehille sekä yleisesti pysähtymistä asian ääreen.

Kokemusasiantuntijatoiminnan merkitys voimaannuttajana asiakas/potilasryhmille koettiin merkittävimpänä hyötynä opinnäytetyön tuloksissa. Osallisuuden kohentuminen ja mahdollisuus osallistua palveluiden kehittämiseen monella eri taholla oli hyötynä niin asiakkaille kuin organisaatiolle kuin itse kokemusasiantuntijoille. Kokemustoiminnan merkitys asiakkaiden paranemisprosesseissa, lääkkeiden ja alkoholin käytön vähenemisen myötä, ryhmätoimintojen tehostumisena olivat niin asiakasta kuin organisaatiota hyödyttäviä tuloksia. Yhteistyön kehittymisen myötä ammattilaisten ymmärryksen ja osaamisen kartuttajana kokemustoiminta nähtiin hyötynä. Viinamäki (2019) tarkasteli opinnäytetyössään yhteiskehittämisen toimintamallia, joka liittyi Satakunta-hankkeen sekä OTE-kokeiluhankkeiden osallisuustiimin toteuttamaan tapaan saada käyttöön asiakaskohderyhmän asiantuntijuutta. Yhteiskehittäjyyttä tarkasteltiin kuntoutus- ja työllisyyspalveluissa. Yhteiskehittämisen kriteereistä täyttyivät parhaiten moniäänisyys ja sektorirajojen ylittyminen sekä toiminnan lähtökohtana ollut selkeä identifioitu haaste. Kehittämistehtävää tehtiin hankkeen toimesta ja opinnäytetyössä tuotiin esiin huomio, että mukana kehittämisessä olisi ollut hyvä osallistua myös lähityöntekijöitä, esimiehiä sekä palveluista päättäviä tahoja. Tällöin yhteinen ymmärrys olisi lisääntynyt sekä palveluiden kehittämistyö olisi saanut paremman hyödyn. (Viinamäki, 2019, s. 37–39.)

Kirjallisuuskatsauksen tutkimuksissa myös yhteiskehittäjyys, johtajuus, esimiehen rooli tiedon jakajana ja implementoinnin huolehtijana sekä aineellisten resurssien turvaaminen huomioitiin kokemusasiantuntijatoimintaa tukevin seikkoina (Jonathan Han Loong Kuek ym. 2021; Gillard ym. 2014; Ropponen 2011; Haapakoski ym. 2018). Kannustava työyhteisö ja ammattilaisten tuki/moniammatillisuus ja johdon tuki tulivat myös opinnäytetyön tuloksissa esille. Kokemustoiminnan palveluiden määrän ja käytön uskotaan lisääntyvän lähivuosina, koska tarve on ilmeinen ja kustannuspanos asetelma pidetään huokea. Opinnäytetyön tuloksissa tuli esille toive, että maakunnallista ja alueellista yhteistyötä lisättäisiin ja kehitettäisiin muiden toimijoiden kanssa sekä laadittaisiin yhtenäiset käytännöt koko Satakuntaan. Kokemustoiminnan paras

hyöty saataisiin esille organisoidulla toiminnalla ja siihen tarvitaan myös työpaikoissa organisaatioissa johdon tuki ja rahoitus.

8.2 Opinnäytetyön menetelmävalintojen arviointi

Opinnäytetyön prosessi oli pitkä (kaksi vuotta) ja aihe valikoitui opiskeluihin liittyvien harjoitteluiden kautta. Järjestöharjoittelu ja Satasairaalan neurologisen osaston harjoittelussa tarjoutui mahdollisuus tutustua kokemusasiantuntijatoimintaan. Harjoitteluissa luotiin ensimmäiset kontaktit kokemustoiminta -ohjausryhmään. Esille tuli tarve kartottaa Satakunnan kokemusasiantuntijatoiminnan tämänhetkisen tilaa sekä toiveita ja kehittämisen suuntaviivoja. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valikoitui toimintatutkimus, joka on laadullinen eli kvalitatiivinen lähestymistapa. Vaikka opinnäytetyöntekijä ei ole varsinaisesti toiminnan sisällä kehittämässä, mutta on kuitenkin ollut jo pidemmän ajan hyvin läheltä seuraamassa toiminnan kehitysaskelaita. Toimintatutkimus opinnäytetyön menetelmänä eteni yksittäinen toiminta-tutkimus-kierroksen/syklien mukaan, koostuen suunnittelusta, toiminnasta, havainnoinnista ja reflektoinnista. Jokainen sykli sisälsi tiivistä yhteistyötä Satakunnan kokemustoiminta -ohjausryhmän puheenjohtajan ja Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus-hankeen hankekoordinaattori kanssa. Toimintatutkimus menetelmän valintaan vaikutti, sen käytännön asioihin kohdistuvuus ja osallistavuus. Jos verrataan toimintatutkimusta tavalliseen tutkimukseen juuri julkisen sektorin toimijoiden osallistaminen, on tärkeä tehtävä kokemustoiminnan kehittämisen edistämiseksi. Juuti & Pusa (2020) yhdistivät toimintatutkimukseen myös keskeisenä elementtinä oppimisen, jossa muutos voi kohdistua esimerkiksi vallitseviin asenteisiin. Toimintatutkimus menetelmää hyödynnetään ilmiön kuvaamiseksi ja tiedon lisäämiseksi, jotta muutos olisi mahdollista toteuttaa (Kananen, 2014 s. 11, 13). Tutkimuskysymykset on esitetty kappaleessa 5 ja tulokset kappaleessa 7, jotka antavat vastaukset tutkimuskysymyksiin ja näistä on muodostunut kehitysehdotuksia hyödynnettäväksi tilaajataholle.

Tietojen kerääminen näin laajalta ryhmälle kuin, julkisen sektorin toimijat, oli haastavaa. Kyselylomake oli siihen hyvä vaihtoehto, koska yksin tehdyssä opinnäytetyössä ei näin laajoihin haastatteluihin olisi ollut resursseja. Luotettavuutta pyrittiin parantamaan testaamalla kyselylomaketta pilottina ennen varsinaista käyttöä. Käytetty

kyselylomake ei ollut käytössä oleva standardoitu mittari mutta kyselylomakkeen toimivuutta parannettiin pilottiin osallistuneilta vastaajilta, saavun palautteen perusteella. Kyselylomakkeeseen yhdistettiin myös tieto-osioita, joilla oli tavoitteena toimintatutkimuksen henkeen sopiva osallistamisen ja kehittämisinnon jakaminen.

Kyselyn vastausten analysoinnissa yhdistettiin laadullista ja määrällistä analysointitapaa. Laadullisella sisällönanalyysillä ensin tiivistettiin vastausaineistoa Tuomi & Sarajärven (2018) ohjeisiin pohjautuen ja lopuksi tiivistelmistä laadittiin määrällinen tulos. Tällä analysointitavalla haluttiin lisäarvoa, koska vastausmateriaali oli pelkkään sisällönanalyysiin liian vähäinen. Vastausten määrä olisi saattanut lisääntyä, jos kyselyn vastaanottajia olisi vielä tarkemmin suunniteltu. Opinnäytetyön tekijä ei itse lähettänyt kyselylomakkeita vaan työn tilaajataho suoritti sähköisen lähetystoiminnan. Kyselylomakkeen lähettäminen opiskelijanroolissa oli saattanut vähentää vastausten määrää. Kokemusasiantuntijatoimintaa kehittäväällä ja koordinoivalla taholla oli enemmän auktoriteettia ja hänen lähettämänä kysely sai tärkeämmän aseman vastaajien silmissä. Vastausajan pidentäminen ja muistutusviestin lähettäminen lisäsi vastauksia kolmella. Kyselylomakkeen kysymykset ovat myös jatkossa hyödynnettävissä tilaaja-taholla.

Toimintatutkimuksen syklin vaiheet eivät edenneet kehitysehdotusten pilotointivaiheeseen, koska ehdotusten hyödyntäminen sidosryhmäyhteistyön osahankkeessa etenee omaa vauhtiaan eikä ole opiskeluiden aikatauluun liittyvä. Opinnäytetyöhön valitun toimintatutkimusmenetelmän viimeisenä vaiheena oli tulosten peilaaminen opinnäytetyölle asetettuun tavoitteisiin nähden. Opinnäytetyön tulokset on esitetty 10.12. kokemustoimintaa koordinoivalle ohjausryhmälle.

Toimintatutkimuksessa syklien määrä ei ole mielekäs arviointikriteeri. Yksi sykli ei tee tutkimuksesta vielä toimintatutkimusta, vaikka toisaalta taas yhteenkin sykliin voi sisältyä jatkuvuus ja spiraalimainen kehittäminen, joka on ominaista toimintatutkimukselle. Tärkeämpää kuin syklien määrä, on toimintatutkimuksen perusidean, suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin toteutuminen. (Heikkinen 2007, 82.) Opinnäytetyössä oli viisi sykliä, jotka seuraavat toisiaan spiraalimaisesti (kuvio 7, s. 21–22). Sykliden määrä ei tee opinnäytetyöstä parempaa, mutta toteuttamalla ainoastaan

ensimmäisen syklin ei opinnäytetyössä olisi päästy kehitysehdotuksiin, joihin nyt päästiin. Jokaisessa syklissä näkyi jatkuvuus, suunnittelu, toteutus ja reflektointi.

8.3 Opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Reliabiliteetti-sana voidaan suomentaa sanoilla luotettavuus tai käyttövarmuus. Tutkimuskielessä sillä tarkoitetaan käytettävän mittarin johdonmukaisuutta ja että tutkimus voidaan toteuttaa uudelleen ja tulokset olisivat samantyyppisiä. Validiteetti ilmaisee, että tutkimuksessa on mitattu juuri sitä tutkittavan ilmiön ominaisuutta, mitä on ollut tarkoituskin mitata. Tutkimusongelman selkeä määrittely, tutkimusasetelma ja tutkimusote määrittelevät tutkimuksen luotettavuutta. Hyvin suunniteltu työ ja huolellinen dokumentointi osoittavat, että tutkija on perehtynyt aiheeseensa ja on hyvä muistaa myös perustella tekemänsä valinnat uskottavuuden lisäämiseksi. Tutkimuskysymyksen asettelu ratkaisee, millaisia tuloksia tutkimuksella tuotetaan eli mitä saadaan aikaiseksi. (Kananen 2014, s. 33, 127–137).

Tutkimuksessa kuten myös opinnäytetyön tekemisessä tulee noudattaa tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012). Jyväskylän yliopisto/Koppa (2009) mukaan tutkimusetiikan noudattaminen on tärkeää työn kaikissa vaiheissa. Opinnäytetyö pitää suunnitella ja toteutetaan sekä raportoida tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla. Opinnäytetyön luotettavuutta ja opinnäytetyöprosessin johdonmukaisuutta voidaan arvioida tarkkaan kuvattujen tutkimusvaiheiden ja työhön valitun kirjallisuuden perusteella. Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012, Jyväskylän yliopisto, Koppa, 2009)

Tässä opinnäytetyössä tiedonhankintaan, tutkimukseen ja arviointimenetelmiin ja koko opinnäytetyön tekemiseen kiinnitettiin huomio opinnäytetyön prosessin eri vaiheissa ja niihin sai tarvittaessa ohjausta. Tutkimus ei kohdistunut yksityiseen henkilöön vaan organisaatioon. Opinnäytetyön toteutusta varten tehtiin asianmukaiset sopimukset. Opinnäytetyön sisältämä kartoitus toteutettiin niin ettei siitä koitunut merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja myöskään yhteisöille. Opinnäytetyössä

hyödynnettiin aikaisempaa tutkittua tietoa ja opinnäytetyön tueksi laadittiin kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Lähdeviitteet kirjattiin asianmukaisesti Satakunnan ammattikorkeakoulun kirjallisen työn ohjeita noudattaen.

Tämän opinnäytetyön suunnittelussa ja toteutuksessa noudatettiin eettisiä periaatteita. Opinnäytetyö ei sisältänyt vastaajien henkilötietoja ja vastaukset palautuivat sisältämättä tarkempia tietoja mitä yhteisöä/toimijaa edustivat. Anonyymilla vastausmahdollisuudella oli tavoitteena saada enemmän vastaajia ja mahdollisimman todenmukaiset vastaukset. Toisaalta vastaajatahoihin kohdennettua tietoa kokemusasiantuntijatoiminnan tilasta ei anonyymin vastaustavan takia saatu. Opinnäytetyössä esitetyt alkuperäislainaukset on kuvattu vastaajien anonymiteetti huomioiden.

Opinnäytetyön reliabiliteettia eli mittaustulosten toistettavuutta on vaikea arvioida. Kysymyslomakkeen kysymykset ovat tilaajatahon käytettävissä ja heillä on niiden käyttöön laatijan käyttö lupa. Jos kysely toistettaisiin, voitaisiin tuloksia verrata tässä opinnäytetyössä tehtyihin tuloksiin ja saataisiin tarkempaa analyysia opinnäytetyön reliabiliteetista.

Laadullisessa tutkimuksessa objektiivisuuden näkökulmasta on tärkeää. Opinnäytetyön tekijän omat arvot tai asenteet sekä uskomukset eivät saa vaikuttaa tutkittavaan ilmiöön. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 111) Toimintatutkimuksessa tutkimuksen tekijä on usein osa tutkittavaa yhteisöä tai ilmiötä. Tässä opinnäytetyössä ei opinnäytetyön tekijä toiminut työsuhteessa kyselyyn osallistuneihin julkisen sektorin toimijoihin. Opinnäytetyön aiheen tärkeys ja kiinnostavuus olivat enemmänkin kannustavina tekijöinä työn toteutumiselle, mutta tiedostamatonta vaikutusta objektiivisena pysymiseen ei pysty arvioimaan. Arviointikriteerinä toimii aikaisemmat opinnäytetyöt, joihin viitataan pohdintaosuudessa (Vainio 2019, Viinamäki 2019) ja näiden samankaltaisiin tuloksiin yhdessä kirjallisuuskatsauksen tulosten kanssa.

8.4 Jatkokehityssaiheet

Kokemusasiantuntijatoimintaa koordinoiva tahon toteutuminen oli merkittävin opinnäytetyön kehitysehdotus. Toiminnan markkinointi ja jalkauttaminen sosiaali- ja

terveyspalveluiden piiriin myös pienillä maalaispaikkakunnilla vaatii useamman vuoden intensiivisen työn. Toivottavasti vanha sanonta pitää edelleen paikkansa; ”mitä isot edellä, sitä pienet perässä”. Tulevassa Satakunnan sote-rakenneuudistuksen kehittämishankkeessa on onneksi huomioitu Maakunnalliset yhteistyörakenteet sidosryhmäyhteistyön kehittäminen. Tämä toivottavasti turvaa kokemusasiantuntijatoiminnan käytön hyödyntämisen ja kouluttautuneiden kokemustoimijoiden lisääntymisen. Miellenkiintoista olisi myös nähdä selkeitä euromääräisiä arvioita ja laskelmia mitä hyötyjä kokemusasiantuntijatoiminta mahdollisesti tuo yhteisölle, joka sitä hyödyntää. Opin- näytetyön kyselykartoituksen tuloksissa esitettiin jo kehitysehdotuksena vaikuttavuusmittausten tekemistä, jolla mahdolliset ”rahanyörit” saattaisivat höllentyä toiminnan laajempaan hyödyntämiseen. Tässä opinnäytetyössä laadittua kyselylomaketta voisi hyödyntää pienemmälle kohderyhmälle ja saada siten tietoa miten juuri kyseinen kohderyhmä haluaa kehittää omaa kokemusasiantuntijatoimintaa yhdessä mahdollisen koordinoivan tahon kanssa.

LÄHTEET

- Gillard, S., Edwards, C., Gibson, S., Holley, J., Owen, K., (2014) Uusia toimintatapoja mielenterveyspalveluissa: laadullinen, vertaileva tapaustutkimus, jossa arvioidaan ja tiedotetaan uusien vertaistyyntekijäroolien syntymisestä mielenterveyspalveluissa Englannissa. <https://doi.org/10.3310/hsdr02190>
- Haapakoski, K., Kasila, K., Kettunen, T., (2018). Kokemusasiantuntijoiden sisäänpääsy sairaalaorganisaatioon. Päiväkirja-analyysin yhtymäkohdat Norbert Eliasin teoriaan. <https://journal.fi/janus/article/view/64210/30874>
- Han Loong Kuek , J., Hong Choon Chua, Poremski, D., (2021). Barriers and facilitators of peer support work in a large psychiatric hospital: a thematic analysis. Vertaistutkimuksen esteet ja helpottajat suuressa psykiatrisessa sairaalassa: temaattinen analyysi. DOI: [10.1136/gpsych-2021-100521](https://doi.org/10.1136/gpsych-2021-100521)
- Heikkinen, H. L. T. 2007. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjäla (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Dark Oy: Vantaa.
- Hietala, O. (2016). Kokemusasiantuntija kuntoutumisen tukena. Teoksessa Autti-Rämö, Ilona. Salminen, Anna-Liisa. Rajavaara, Marketta. Ylinen, Aarne. (toim.) Kuntoutuminen. s. 388. Kustannus Oy Duodecim.
- Hietala, O., Rissanen, P. (2015). Kokemusasiantuntija - hoidon ja avun kohteesta omien kokemusten jakajaksi sekä palveluiden kehittäjäksi: Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Kuntoutussäätiö ja Mielenterveyden Keskusliitto. Helsinki: Unigrafia Oy. s. 7–9, 12–13.
- Hipp, K., (2014) "että se meidän sana kuulus siellä": kokemusarvioijan osallisuus mielenterveyspalvelujen kehittäjänä. Itä-Suomen yliopisto Terveystieteiden tiedekunta. Hoitotieteen laitos. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20141322>
- Hirschovits-Gerz, T., Sihvo, S., Karjalainen, J., Nurmela, A. (2019). Kokemusasiantuntijuus Suomessa. Selvitys kokemusasiantuntijakoulutuksen ja -toiminnan käytännöistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 17/2019. 52 sivua. Helsinki 2019. (verkkajulkaisu) <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-354-0>
- Hovi, E., (2017). Koulutetut kokemusasiantuntijat kokemuksista toiminnasta. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201712125849>
- Hyväri, S. (2014). Palvelun käyttäjiä osallistava kehittämis- ja tutkimustoiminta. Teoksessa A. Nieminen, A. Tarkiainen & E. Vuorio (toim.) Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turku. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. s. 14–16.

Hämeenaho, P., Rask, L-M., Kasila, K., Kettunen, T., (2019). Terveysthuollon ammattilaisten ja asiakkaiden näkemyksiä kokemusasiantuntijan vastaanottotoiminnasta. Tutkiva hoitotyö, 2019-10-01, Vol.17 (4). [Tutkiva Hoitotyö 04/2019 \(samk.fi\)](#)

Ilomäki, T., Mäenpää, E., Hautamäki, L., Ala-Kauhaluoma, M., (2018). Vertaisuus ja kokemusasiantuntijuus toipumisen ja kuntoutumisen tukena. https://kuntoutussaatio.fi/assets/files/2019/11/Kuntoutus-3_18-kokolehti.pdf

Isojärvi J. 2011. Tutkimuskysymyksestä hakustrategiaksi: PICO-asetelma informaation työkaluna. Osaamisen ytimessä – tietoaaineistot tutuiksi. BMF ry:n kevätseminaari 13.4.2011. Kuopio. Haettu 15.8.2021 osoitteesta <https://bmfry.files.wordpress.com/2018/06/pico-asetelma-informaation-tyc3b6kaluna.pdf>

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., Keto-Tokoi, A. (2017). Mitä on osallisuus, osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpaperi 33/2017. THL. s. 3, 32.

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S.M., Pietilä, A.M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. Hoitotiede 25 (4), 291–301.

Kananen. J., (2019). Opinnäytetyön ja pro gradun pikaopas. Avain opinnäytetyön ja pro gradun kirjoittamiseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 262. E-kirja.

Kananen, J. (2014). Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona, Miten kirjoittajan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. s. 20, 28, 29, 33, 125–137. E-kirja.

Kaseva, K., (2011). Asiakkaan asema, itsemäärääminen ja vaikutusmahdollisuudet sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisessä – integroitu kirjallisuuskatsaus. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3188-6>

Kostiainen, E., Ahonen, S., Verho, T., Rissanen, P., Rotko, T. (2014). Kokemukset käyttöön, kokemusasiantuntijatoiminnan kehittäminen. 36/2014. THL. Juvenes Print, Suomen Yliopistopaino Oy Tampere. Haettu 14.3.2021 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-373-4>

Koppa. (2009). Jyväskylän yliopisto. Haettu 28.2.2021 osoitteesta [Etiikka — Jyväskylän yliopiston Koppa \(jyu.fi\)](#)

Kokemustoimintaverkosto 2021. Haettu 25.8.2021 osoitteesta. [Kokemustoimintaverkosto - Verkosto](#) TAI [Kokemustoiminta | Satakunnan yhteisökeskus \(yhteisokeskus.fi\)](#)

Kuusisto, A-M. (2021). Kokemustiedon kääntämisen taito. Tieteen päivät 2021. [Video] You Tube. [Kokemustiedon kääntämisen taito - YouTube](#)

Kyngäs, H., Elo, S., Pölkki, T., Kääriäinen, M., Kanske, O. (2011). Sisällönanalyysi suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede* 23. s. 138.

Meriluoto, T. (2019). 'The will to not be empowered (according to your rules)': Resistance in Finnish participatory social policy. *Critical Social Policy*, 39 (1), s. 87–107. <https://doi.org/10.1177/0261018318764322>

Meriluoto, T. (2018). Kokemusasiantuntijat eivät ole asiantuntijoita sattumalta. Making Experts-by-experience. Governmental Ethnography of Participatory Initiatives in Finnish Social Welfare Organisations. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/60096>
[Making experts-by-experience – Governmental ethnography of participatory initiatives in Finnish social welfare organisations \(jyu.fi\)](https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/60096)

Niskala, A., Kirjavainen, M. (2018). Tehdään yhdessä sujuvat sosiaali- ja terveystalvet Lappiin: asiakasosallisuusmalli palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen. <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/palvelut-asiakaslahtoisiksi/palvelut-asiakaslahtoisiksi/Loppuraportti>

Nordling, E. & Hätönen, H., (2013.) Soikkeli Markku (toim.). Miten toteutuu kokemusasiantuntijatoiminta? Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Terveiden – ja hyvinvoinninlaitos, THL. 15/2013.

Palukka, H., Tiilikka, T., Auvinen, P. (2019). Kokemusasiantuntija mielenterveys- ja päihdepalveluissa: osallisuuden mahdollistaja vai osallistamispolitiikan väline. <https://doi.org/10.30668/janus.66252>

Puusa, A., Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudamus Oy.

Rissanen P. (2015). Toivoton tapaus? Autoetnografia sairastumisesta ja kuntoutumisesta. [Väitöskirjan käsikirjoitus 2015]. s. 203–204. https://kuntoutussaatio.fi/files/2116/Paivi_Rissanen.pdf

Rissanen, P. & Puumalainen, J. (2016). Kokemustoiminnan kautta osaamiseen: vapaaehtoisuus ja vertaisuus ja kokemusasiantuntijuus. *Kuntoutus-lehti*. (1), 46–51. Haettu 17.3.2021 osoitteesta Kuntoutus 1/2016 - Kuntoutussäätiö (kuntoutussaatio.fi) [Kuntoutus-lehti 1/2016: Vapaaehtoistoiminnan merkitys ja tilaus kasvussa - Kuntoutussäätiö \(kuntoutussaatio.fi\)](https://kuntoutussaatio.fi/files/2116/Paivi_Rissanen.pdf)

Ropponen, M., (2012). Kokemusasiantuntijuus kehittämisen välineenä etelä-pohjanmaan sairaanhoitopiirin psykiatrian toiminta-alueella. http://www.epshp.fi/files/5286/Pro_gradu_tutkielma_kokemusasiantuntijuudesta.pdf tai [Suuntaaja3_2012.pdf \(epshp.fi\)](https://www.epshp.fi/files/5286/Suuntaaja3_2012.pdf)

Salminen, A. (2011) Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62. Julkkisjohtaminen 4.

SATA-SOTE-Satakunnan Sote-rakenneuudistuksen kehittämishanke, hankesuunnitelma. 30.4.2020. s. 5. Haettu 4.1.2021 osoitteesta <https://www.satasairaala.fi/tutkimus/kaynnissa-olevat-hankkeet/satasote-hankkeet>

Suojanen, U. (2004) Toimintatutkimus. Haettu 15.3.2021 osoitteesta <https://metodix.wordpress.com/category/artikkeli/artikkelit/>

Skogström, H., (2019) Kokemustoiminnan abc-opas alueelliseen toimintaan. Haettu 25.8.2021 osoitteesta [Kokemustoiminnan ABC-opas alueelliseen toimintaan \(kokemustoimintaverkosto.fi\)](https://www.kokemustoiminta.fi/Kokemustoiminnan_ABC-opas_alueelliseen_toimintaan_(kokemustoimintaverkosto.fi))

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. (2018). Haettu 25.1.2021 osoitteesta <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kansallinen-mielen-terveys-ja-paihdesuunnitelma/ehdotukset-mielenterveys-ja-paihde-tyon-kehittamisen-painopisteiksi-vuoteen-2020>

Tuomi, J., Sarajärvi, A., (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (uudistettu laitos) Helsinki. Kustannusyhtiö Tammi. s. 91–98, 101, 111. <https://www.elibrary.com/reader/9789520400118>

Tuomi, J., Sarajärvi, A., (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusyhtiö Tammi. Helsinki s. 87–95

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. (2019). Helsinki. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja (3) 2019. Haettu 18.3.2021 osoitteesta www.tenk.fi

Tuulos, T., Wuorio, S. (toim.) (2015) /20. Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015 Miten tästä eteenpäin? s. 241 ja 239. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-538-7>

Vainio. T. (2019) Koulutettujen kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä roolistaan kokemusasiantuntijoina. Sosiaalialan koulutusohjelma. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Theseus. s. 52–65.

Viinamäki, M. (2019) Asiakkaan ääni kuuluviin - Kokemustoimijat yhteiskehittämässä kuntoutus- ja työllisyyspalveluita. Kuntoutuksen koulutusohjelma, ylempi AMK. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Theseus. s. 37–39.

Wahlbeck, K., Hietala, O., Kuosmanen, L., McDaid, D., Mikkonen, J., Parkkonen, J., Reini, K., Salovuori, S., Tourunen, J. (2018). Toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelut. Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 89/2018. [Microsoft Word - YhdessaMielin_valmis_120118_003 \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtioneuvosto.fi/Microsoft_Word_-_YhdessaMielin_valmis_120118_003_(valtioneuvosto.fi))

KOKEMUS- JA KOKEMUSASIAINTUNTIJATOIMINTA SATAKUNNASSA

Arvoisat sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ammattilaiset

Osana Satakunnan sote-uudistusta, Satasotea, ja sen sidosryhmäyhteistyön osahanketta kehitetään kokemustoiminnan hyödyntämistä laajasti. Tällä kyselyllä kartoitetaan kokemustoiminnan ja kokemusasiantuntijatoiminnan nykytilaa Satakunnan kunnissa ja kuntayhtymissä ja siihen liittyviä kehittämistarpeita ja -ideoita julkisen sektorin sote-toimijoiden näkökulmasta. Kyselyn vastauksia tullaan hyödyntämään Satasoten valmistelussa, sekä tulevaisuuden sotekeskus-, että rakennehankkeen sidosryhmäyhteistyön toteuttamisessa. Tämän kyselyn toteuttaa Mirjami Uusihonko, joka hyödyntää vastauksia YAMK opinnäytetyössään.

Lisätietoja Satasoten sidosryhmäyhteistyön osahankkeesta: www.yhteisokeskus.fi/sote

Lisätietoja kyselystä ja sen hyödyntämisestä Satasotessa: sidosryhmäyhteistyön osahankkeen koordinaattori Milja Karjalainen milja.karjalainen@yhteisokeskus.fi p. 044 5296803 ja YAMK-opiskelija Mirjami Uusihonko mirjami.m.uusihonko@student.samk.fi

Kysely on 4 sivuinen ja sisältää pääasiassa avoimia kysymyksiä, varaathan vastaamiseen aikaa noin 15 min. Kun olet vastanneet kaikkiin haluamiisi kysymyksiin, valitse "valmis". **Vastaathan 7.5. mennessä.** Voit myös välittää kyselyn organisaatiossasi edelleen tarpeelliseksi katsomillesi henkilöille.

Kokemustoiminnan toteutuminen julkisen sektorin toimijoilla Satakunnassa

Kokemustieto on elämäkokemuksista syntynyttä ymmärrystä ja viisautta. Jokaisella meillä on kokemustietoa ja käytämme sitä hyväksi eri tavoin.

Kokemustoiminnassa jaetaan kokemuksia ja kokemustietoa. Kokemustoimijoiden arjen asiantuntijuus tarjoaa ammattilaisille ja opiskelijoille mahdollisuuden peilata teorian tiedon kautta saatua näkökulmaa käytännön kokemuksiin sairauksista ja vammoista. Kokemustieto auttaa jäsentämään ja soveltamaan teoreettista tietoa. Kun ammattilaisten ymmärrys ja osaaminen potilaan, vammaisen ihmisen tai heidän läheisensä kokemusmaailmasta syvenee, he voivat käyttää saamaansa kokemustietoa asiakkaiden tarpeiden entistä parempaan tunnistamiseen ja edelleen palveluiden ja toiminnan kehittämiseen.

Kokemustoimija / kokemusasiantuntija on koulutuksen saanut henkilö, jolla on omakohtainen kokemus psyykkisestä tai fyysisestä sairaudesta, vammaisuudesta, vaikeasta elämäntilanteesta. Kokemustoimijana voi toimia myös sairastuneen läheinen tai omainen. Kokemustoimija toimii pääosin suhteessa henkilöihin, joilla ei ole vastaavaa elämäkokemusta. Asiantuntijana hän jakaa tietoa ja lisää ymmärrystä toimien itsenäisesti tai ammattilaisen rinnalla mm. luennoitsijana, palveluiden kehittäjänä ja arvioitsijana tai potilas- / asiakasedustajana verkostoissa ja työryhmissä ja pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan laajempiin ihmisryhmiin. (Lähde: Kokemustoimintaverkosto.fi)

1. Miten kokemustoimintaa/ kokemusasiantuntijuutta hyödynnetään organisaatiossanne? Kuvaile mahdollisimman laajasti eri tavat ja toimintamuodot sekä niiden laajuus.

2. Miten organisaatiossanne on resursoitu kokemustoiminnan suunnitelmalliseen kehittämiseen (esim. budjetissa kokemustoimijoiden palkkiot, kokemustoimintaan nimetyt vastuuhenkilöt)?

3. Miten tärkeänä pidätte kokemustoiminnan toteutumista omassa organisaatiossanne?

1 = ei tärkeä ... 5 = erittäin tärkeä.

Valitse

KOKEMUS- JA KOKEMUSASIAINTUNTIJATOIMINTA SATAKUNNASSA

Arvoisat sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ammattilaiset

Osana Satakunnan sote-uudistusta, Satasotea, ja sen sidosryhmäyhteistyön osahanketta kehitetään kokemustoiminnan hyödyntämistä laajasti. Tällä kyselyllä kartoitetaan kokemustoiminnan ja kokemusasiointijatoiminnan nykytilaa Satakunnan kunnissa ja kuntayhtymissä ja siihen liittyviä kehittämistarpeita ja -ideoita julkisen sektorin sote-toimijoiden näkökulmasta. Kyselyn vastauksia tullaan hyödyntämään Satasoten valmistelussa, sekä tulevaisuuden sotekeskus-, että rakennehankkeen sidosryhmäyhteistyön toteuttamisessa. Tämän kyselyn toteuttaa Mirjami Uusihonko, joka hyödyntää vastauksia YAMK opinnäytetyössään.

Lisätietoja Satasoten sidosryhmäyhteistyön osahankkeesta: www.yhteisokeskus.fi/sote

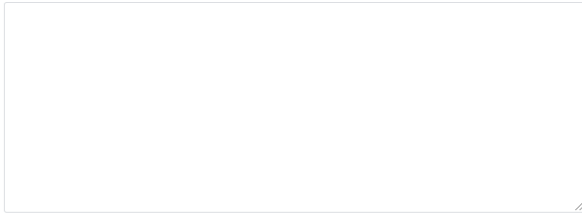
Lisätietoja kyselystä ja sen hyödyntämisestä Satasotessa: sidosryhmäyhteistyön osahankkeen koordinaattori Milja Karjalainen milja.karjalainen@yhteisokeskus.fi p. 044 5296803 ja YAMK-opiskelija Mirjami Uusihonko mirjami.m.uusihonko@student.samk.fi

Kysely on 4 sivuinen ja sisältää pääasiassa avoimia kysymyksiä, varaathan vastaamiseen aikaa noin 15 min. Kun olet vastanneet kaikkiin haluamiisi kysymyksiin, valitse "valmis". **Vastaathan 7.5. mennessä.** Voit myös välittää kyselyn organisaatiossasi edelleen tarpeelliseksi katsomillesi henkilöille.

Kokemustoiminnan mahdolliset asiakas-/potilasryhmät

4. Millaiselle asiakas-/potilasryhmälle kokemustoimintaa voisi suunnata?

5. Miten oletatte asiakas-/potilasryhmän hyötävän kokemustoiminnasta?

Kokemusosaamisen hyödyntämistä voi tarkastella ainakin seuraavista näkökulmista, jotka limittyvät toisiinsa:

1. **Asiakasosallisuusena**, jossa asiakkaat voivat osallistua omien palveluidensa mutta myös laajemmin alueensa palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin
2. **Vertaistoimintana**, jossa samantyyppisiä asioita kokeneet ihmiset tukevat toisiaan vastavuoroisesti
3. **Yhteiskehittäjyytenä**, jossa asiakkaat, kokemusasiointijat ja ammattilaiset kehittävät yhdessä esimerkiksi tiettyä palvelua tai palveluiden yhdyspintoja tai muuta toimintaa yhdessä kunkin osaamista hyödyntäen.
4. **Kokemustoimija- ja asiantuntijatoimintana**, jossa kokemuksen omaavat ihmiset tarjoavat oman kokemuksensa ja kokemusasiointijakoulutuksen myötä kattunutta osaamistaan muiden hyödyksi (Lähde: THL)

6. Miten organisaationne hyötyisi kokemustoiminnasta?

Kokemustoiminnan kehittäminen

Kokemustoiminnassa pyritään siihen, että pitkäaikaissairaana, vammaisen henkilön tai heidän läheisensä kokemuksellinen tieto otetaan huomioon sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden suunnittelussa, kehittämisessä ja toteuttamisessa että sosiaali- ja terveysalan ammatillisessa koulutuksessa eri oppilaitoksissa. Kokemustoimijan tuoma asiakkaan näkökulma voi olla erittäin arvokas myös erilaisille organisaatioille. (Lähde: Kokemustoimintaverkosto.fi)

7. Miten kokemusasiantuntijaa voitaisiin hyödyntää? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Mukana erilaisissa henkilökunnan tai asiakkaiden seminaareissa ja tapahtumissa
- ☐ Palvelukokonaisuuksien ja asiakaskokonaisuuksien kehittämistyössä ja arvioinnissa
- ☐ Lean työpajoissa
- ☐ Hoito- ja palveluketjujen kehittämistyössä
- ☐ Uuden toiminnan suunnittelussa
- ☐ Koulutus- ja luennotitehtävissä
- ☐ Henkilökunnan kehittämis- ja koulutuspäivissä
- ☐ Uusien työntekijöiden perehdytyksessä
- ☐ Ensitietoluennot potilaille ja/tai omaisille
- ☐ Tilojen ja toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa
- ☐ Yhteiskehittämisessä - parityöskentely ammattilaisten rinnalla esim. moniammatillisessa tiimissä
- ☐ Tulossyksikön johtoryhmässä
- ☐ Muu tehtävä

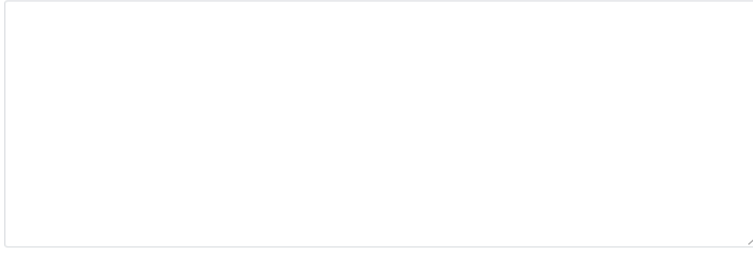
Jos valitsitte vaihtoehdon muu tehtävä, mitä ehdottaisitte?

8. Miten, julkisen sektorin mielestä, paras mahdollinen ja toimiva sidosryhmäyhteistyö kokemustoiminnan / kokemusasiantuntijatoiminnan osalta saadaan aikaan?

9. Millainen kokemustoiminnan organisoituminen (esim. viestintä, kokemustoimijoiden tavoittaminen, koulutukset) tukisi omassa työssänne kokemustoiminnan hyödyntämistä?

10. Koetteko tarvitsevanne koulutusta kokemustoiminnan hyödyntämiseksi? Millaista?

11. Mitä muuta viestiä haluatte antaa kokemustoiminnan kehittämiseksi Satakunnassa?

KIITOS, että vastauksellasi osallistuit kokemustoiminnan kehittämiseen maakunnassa.

Milja Karjalainen ja Mirjami Uusihonko

KOKEMUS- JA KOKEMUSASIAINTUNTIJATOIMINTA SATAKUNNASSA

Arvoisat sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ammattilaiset

Osana Satakunnan sote-uudistusta, Satasotea, ja sen sidosryhmäyhteistyön osahanketta kehitetään kokemustoiminnan hyödyntämistä laajasti. Tällä kyselyllä kartoitetaan kokemustoiminnan ja kokemusasiointijatoiminnan nykytilaa Satakunnan kunnissa ja kuntayhtymissä ja siihen liittyviä kehittämistarpeita ja -ideoita julkisen sektorin sote-toimijoiden näkökulmasta. Kyselyn vastauksia tullaan hyödyntämään Satasoten valmistelussa, sekä tulevaisuuden sotekeskus-, että rakennehankkeen sidosryhmäyhteistyön toteuttamisessa. Tämän kyselyn toteuttaa Mirjami Uusihonko, joka hyödyntää vastauksia YAMK opinnäytetyössään.

Lisätietoja Satasoten sidosryhmäyhteistyön osahankkeesta: www.yhteisokeskus.fi/sote

Lisätietoja kyselystä ja sen hyödyntämisestä Satasotessa: sidosryhmäyhteistyön osahankkeen koordinaattori Milja Karjalainen milja.karjalainen@yhteisokeskus.fi p. 044 5296803 ja YAMK-opiskelija Mirjami Uusihonko mirjami.m.uusihonko@student.samk.fi

Kysely on 4 sivuinen ja sisältää pääasiassa avoimia kysymyksiä, varaathan vastaamiseen aikaa noin 15 min. Kun olet vastanneet kaikkiin haluamiisi kysymyksiin, valitse "valmis". **Vastaathan 7.5. mennessä.** Voit myös välittää kyselyn organisaatiossasi edelleen tarpeelliseksi katsomillesi henkilöille.

Esimerkki sisällönanalyysitavasta kysymyksen 5 vastauksiin.

5. Miten oletatte asiakas-/ potilasryhmän hyötävän kokemustoiminnasta?

VASTAUS	PELKISTYS	Hyödyt / määrä
1.Kokemusasiantuntijoiden tarinoista päihdeongelmaiset ja heidän läheiset saavat peilattua omaa elämäänsä ja saavat ehkä voimaa hakea apua ongelmiinsa. Vertaistuki on tuiki tärkeä, kun haluaa riippuvuuksista eroon. Toisten onnistumiset auttavat näkemään omat mahdollisuudet selviytyä ja tavoitella parempaa elämänlaatua	-Vertaistuki -toisten onnistumiset auttavat näkemään omat mahdollisuudet -päihdeongelmaiset ja omaiset saavat voimaa hakea apua.	vertaistuki / 4 Voimaantuminen/4 Osallisuus/ 2 Palveluiden kehittäminen/ 1
2.Päihdetyössä olen jonkin verran pyytänyt AA toiminnasta henkilöitä vastaanotolle ja se on ollut hyvä kokemus. Mielenterveydestä ei kokemusta Usein on, että kun ko. asiantuntija käy, asia pysyy mielessä, mutta pian unohtuu, säännöllisyys olisi tärkeää	-Päihdetyössä vastaanottojen yhteydessä hyvä kokemus -kokemusasiantuntijan käynti pitäisi olla säännöllistä niin ei unohtuisi.	Kokemusasiantuntija apuana hoitotyössä, vastaanottotyössä 2
3.Näkee, kuulee, tutustuu ihmisiin, joilla on kokemusta asiasta ja vieläpä toipumiskokemusta.	-näkee, kuulee, tutustuu ihmisiin, joilla toipumiskokemusta	
4.Saavat toivoa toipumisesta ja uskoa omaan toipumiseen ja hyvään elämään sairauden kanssa ja sairaudesta huolimatta	-toivoa ja uskoa toipumisesta -hyvää elämää sairauden kanssa ja sairaudesta huolimatta	
5.Kokemusasiantuntijoiden on helppo päästä asiakkaan lähelle, joten heidän merkityksensä erityisesti oppositiossa olevien tai toivottomien asiakkaiden kanssa on äärimmäisen suuri.	-kokemusasiantuntija helppo päästä lähelle asiakasta merkitys erityisesti toivottomien asiakkaiden kanssa	
6.Arvoikkaat neuvot elämänhallintaan, lääkitykseen, lähihoitoon, kanssakäymiseen, omien addiktioiden hoitamiseen, tukiverkoston käyttöön ym.	- Arvokkaat neuvot elämänhallintaan, lääkitykseen, lähihoitoon, kanssakäymiseen, omien addiktioiden hoitamiseen, tukiverkoston käyttöön ym.	
8.Osallisuus vahvistuu. Vertaistukea muilta. Oma osallisuus ja merkityksellisyys vahvistuu vaikuttamisen kautta. Voimaantuminen!	-Osallisuus -vertaistuki -voimaantuminen	
9.Niillä, jotka toimintaan osallistuvat, osallisuuden tunne paranee. Kokemustoimijuuden lisäksi myös esimerkiksi asiakaskyselyt ja -haastattelut voivat lisätä osallisuuden kokemusta, erityisesti, kun heille myös tulee tietoa siitä, mikä vaikutus osallistumisella on ollut. Asiakkaat hyötävät kokemustoiminnasta asiakaslähtoisempien ja sujuvampien (palvelumuotoiltujen) palveluiden kautta. Lisäksi vertaistuki vahvistaa asiakkaan saamaa tukea.	-Osallisuus - asiakaslähtöisyys ja sujuvampien palveluiden kehittämisessä -vertaistuki	

Kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusten CASP-arviointi

CASP- arviointikriteerit	Palukka, Tiilikka, & Auvinen, 2019 Suomi	Haapakoski, Kasila, Kettunen. 2018 Suomi	Kostiainen, Ahonen, Verho, Rissanen, Rotko. 2014 Suomi, (THL)	Merilvoto, (2018) Suomi (JYX)	Rissanen, Puumalainen 2016 Suomi
1. Oliko tutkimuksen tavoitteet selkeästi määritetty?	2	2	2	2	2
2. Oliko laadullinen/ määrällinen tutkimusmenetelmä sopiva?	2	2	2	2	
3. Oliko tutkimusasetelma perusteltu ja sopiko se vastaamaan tutkimuskysymyksiin?	2	2	2	2	2
4. Sopiko tutkittavien rekrytointistrategia tutkimuksen tavoitteisiin?	2	2	2	0	1
5. Kerättiinkö tutkimusaineisto siten, että saatiin tutkimusilmiön kannalta tarkoituksenmukaista tietoa?	2	2	2	2	2
6. Oliko mahdollinen tutkijan vaikutus huomioitu tarkoituksenmukaisella tavalla?	2	2	0	0	0
7. Oliko tutkimuksen eettiset seikat otettu huomioon?	2	2	2	2	2
8. Oliko tutkimuksen analyysi riittävän tarkkaa ja perusteellista?	2	2	2	2	1
9. Oliko tutkimuksen tulos selkeästi ilmaistu?	2	2	2	2	0
10. Kuinka hyödyllinen tutkimus oli?	2	2	2	2	2
Tutkimusartikkelin yhteispisteet (max 20) hylkäysraja 10?	20	20	18	16/20	12

CASP- arvointikriteerit	Ilomäki, Mäenpää, Hautamäki, Ala-Kauhaluoma. (2018) Suomi (Medic, kuntoutussäätiö)	Hovi, E. (2018) Suomi (käsinhaku)	Jonathan Han Loong Kuek, Hong Choon Chua, Poremski. (2021) Singapore (PubMed)	Hämeenaho, P., Rask, L-M, Kasila, K., Kettunen, T., (2019). (SAMK Finna	Hipp, K., (2014) Suomi (käsinhaku)
1. Oliko tutkimuksen tavoitteet selkeästi määritelty?	2	2	2	2	2
2. Oliko laadullinen/määrällinen tutkimusmenetelmä sopiva?	2	2	2	2	2
3. Oliko tutkimusasetelma perusteltu ja sopiko se vastaamaan tutkimuskysymyksiin?	2	2	2	2	2
4. Sopiko tutkittavien rekrytointistrategia tutkimuksen tavoitteisiin?	1	2	0	2	2
5. Kerättiinkö tutkimusaineisto siten, että saatiin tutkimusilmiön kannalta tarkoituksenmukaista tietoa?	2	2	1	1	2
6. Oliko mahdollinen tutkijan vaikutus huomioitu tarkoituksenmukaisella tavalla?	0	1	0	1	2
7. Oliko tutkimuksen eettiset seikat otettu huomioon?	0	2	0	1	2
8. Oliko tutkimuksen analyysi riittävän tarkkaa ja perusteellista?	1	2	2	2	2
9. Oliko tutkimuksen tulos selkeästi ilmaistu?	1	2	2	2	2
10. Kuinka hyödyllinen tutkimus oli?	2	2	2	2	2
Tutkimusartikkelin yhteispisteet (max 20) hylkäysraja 10?	13/20	19/20	13/20	17/20	20/20

CASP- arvointikriteerit	Hirschovits-Gerz, T., Sihvo, S., Karjalainen, J., Nurmela, A. (2019). (THL/Medic)	Wahlbeck, Hietala, Kuosmanen, Mäkelä, Mäkelä, Parkkinen, Reini, Salovuori, Tourunen. Suomi (2018). THL	Nordling, Esa & Hätönen, Heli (2013) Suomi THL	Ropponen, M (2011) Suomi (Käsihaku)	Gillard S, Edwards C, Gibson S, Holley J, Owen K. (2014) Englanti. (Käsihaku)
1. Oliko tutkimuksen tavoitteet selkeästi määritelty?	2	2	2	2	2
2. Oliko laadullinen/määrällinen tutkimusmenetelmä sopiva?	2	2	2	2	2
3. Oliko tutkimusasetelma perusteltu ja sopiko se vastaamaan tutkimuskysymyksiin?	2	2	2	2	2
4. Sopiko tutkittavien rekrytointistrategia tutkimuksen tavoitteisiin?	2	0?	2	2	2
5. Kerättiinkö tutkimusaineisto siten, että saatiin tutkimusilmiön kannalta tarkoitukseenmukaista tietoa?	2	2	2	2	2
6. Oliko mahdollinen tutkijan vaikutus huomioitu tarkoitukseenmukaisella tavalla?	0	0?	0	2	0
7. Oliko tutkimuksen eettiset seikat otettu huomioon?	0	0	2	2	0
8. Oliko tutkimuksen analyysi riittävän tarkkaa ja perusteellista?	2	2	2	2	2
9. Oliko tutkimuksen tulos selkeästi ilmaistu?	2	2	2	2	2
10. Kuinka hyödyllinen tutkimus oli?	2	2	2	2	2
Tutkimusartikkelin yhteispisteet (max 20) hyökkäysraja 10?	16/20	14/20	18/20	20/20	16/20

Kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimukset.

Tekijät, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi, tutkimusmenetelmä	Aineiston keruu menetelmät ja kohderyhmät	Keskeiset tulokset	Laadun arviointi pisteet
1. Palukka, H., Tiilikka, T., & Auvinen, P. 2019 Suomi (SAMK Finna)	Selvittää miten kokemusasiantuntijat asemoivat itsensä päihde- ja mielenterveyspalveluiden hyödyntäminä asiakkaina suhteessa palvelujärjestelmään, sen palveluksessa oleviin ammattilaisiin sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujin.	sosiologinen kulttuurintutkimus. (Laadullinen tutkimus)	Kokemusasiantuntijat, jotka työskentelivät päihde- ja mielenterveyskuntoutujien tukena ja ammattilaisten apuna. Yksilöhaastattelut 2013–2016 A-klinikkasäätiön toteuttamista verkkohankkeen osallistujista. (n=6)	*Palvelujärjestelmä ei aina kykene tunnistamaan tai tukemaan kokemusasiantuntijuuden tuottamaa omaehtoista ja osallisuutta vahvistavaa asiakkuutta. Palvelujärjestelmän kyvyttömyys aiheuttaa toisinaan kokemusasiantuntijalle heikon toimija-aseman, mikä asettaa haasteen asiakkuuden ja omaehtoisuuden yhteensovittamiselle. *kokemusasiantuntija voi joutua alisteiseen asemaan eikä tule kuulluksi. *Palvelujärjestelmän joustamattomuus (perustuu asiantuntijalausuntoihin) *Kokemustoimijat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- järjestelmässä osallistamispolitiikan välineenä. *Kokemustoimijan mahdollisuus saada työhönsä?? *Arvostuksen epätasa-arvo *kokemustoimintaa ohjataan ylhäältä päin.	20/20
2. Rissanen, Puumalainen 2016 Suomi (Kuntoutussäätiö)	Artikkelikatsauksen tavoitteena oli pyrkiä hahmottamaan järjestöjen vapaaehtois- ja vertaistoiminnan sekä kokemusasiantuntijuuden käsitettä eri näkökulmista. Katsaus liittyi MIPA-hankkeeseen jossa tavoitteena oli tarkastella ja kehittää järjestöissä tapahtuvaa tutkimustoimintaa sekä järjestöjen välistä yhteistyötä. Kolme hanketta: 1) järjestöjen toiminta, 2) järjestöjen tavoittamat kansalaiset 3) järjestöissä tapahtuva vapaaehtois-, vertais- ja kokemusasiantuntijatoiminta.	Artikkelikatsaus oli kirjallisuuskatsaus ja artikkelissa esiteltiin myös MIPA-hankkeen kyselytutkimuksen tuloksia.	MIPA-hankkeen kyselytutkimus 2015–2018 Kohderyhmä: *Vapaaehtoistoimijat (n=89) *Vertaisille ja kokemusasiantuntijat (n=74) *Työntekijöille vapaaehtoisista sekä vertaisista ja kokemusasiantuntijoista (n=87)	Kokemusasiantuntijana toimiminen voi kahlita yksilön tiettyyn rooliin. Toisaalta kokemusasiantuntija voi väsyä tai palaa loppuun. Sen ehkäisemisessä työnohjaus ja tuki on tärkeää. Kokemusasiantuntijan onkin tärkeää huolehtia omasta jaksamisestaan ja rajanvedosta. Keskeinen voimavara on myös ryhmän tuki ja ryhmään kuuluminen. Vapaaehtoistyönä saatetaan hoitaa yhteiskunnan tehtävät.	12/20

Tekijät, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi pi <u>Tutkimusmenetelmä</u>	Aineiston keruu menetelmät ja kohderyhmät	Keskeiset tulokset	Laadun arviointi pisteet
3. Wahlbeck, K., Hietala, O., Kuosmanen, L., McDaid, D., Mikkonen, J., Parkkonen, J., Reini, K., Salovuori, S., Tourunen, J. (2018). <u>Suomi, THL</u>	Tuottaa, arvioida ja levittää tutkittuun tietoon perustuvaa aineistoa suomalaisten päätöksentekijöiden käyttöön toimivista, vaikuttavista ja kustannustehokkaista mielenterveys- ja päihdepalveluista. Erityistä huomiota kiinnitetään hyvinvointi- ja terveyseroihin sekä yhteiskunnallisiin kustannuksiin liittyviin vaikutuksiin.	Kirjallisuuskatsaus jokaiselle tutkimuskysymykselle ja kyselytutkimus.	Kyselytutkimus sähköisenä kansalaiskyselynä. Kohderyhmänä järjestöt ja kokemusasiantuntijat. (N=307) Asiantuntijahaastattelut (N=27) Kokemusasiantuntijoiden <u>focusryhmä</u> (N=14) Kansalaskuuleminen (N=99)	-Palvelut yhden oven takaa, terapiapalveluiden tasa-arvoisesta saatavuudesta, Internetissä tarjottavat palvelut. -ammattilasten tulisi luottaa ihmisen omaan arvioon avun tarpeesta, nopea palvelu ja helposti. - Palveluohjaus, stigma väheneminen -Toimivina malleina kokemusasiantuntijan vastaanotto terveysasemilla, sairaaloiden ja järjestöjen yhteistoimintana tarjottu vertaistuki (esim. HUS:n ja ELY ry:n yhteistyönä toteutetut OLKA-pisteet) sekä asiakas- ja tukihenkilötyö sosiaalityössä. -Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteistoiminnan kehittämiseksi, palvelutuottajien ja kokemusasiantuntijoiden tiivistä yhteistyöverkosto. -luottamuksen rakentaminen on pitkä ja vaikea prosessi. Moniammatillisuus.	14/20
4. Haapakoski, <u>Kasila</u> , Kettunen 2018 Suomi (Janus)	Kokemusasiantuntijoiden sairaalaorganisaatioon astumisen ensivaiheita ja organisaatioon sisään pääsemistä ja tarkoituksena oli pohtia millaisia ovat prosessin mahdolliset yhteydet <u>Elijasin</u> (1987) näkökulmiin	Aineiston analyysissä kvalitatiivisen aineiston käsittelyn ohjelmaa (<u>Atlas.ti</u>)	Aineistona kokemusasiantuntijan päiväkirjamerkinnot. Kohderyhmänä kokemusasiantuntijat, jotka olivat kuntoutuneet pitkäaikaisesta sairaudesta tai kuntoutuneen läheisiä. (n=6)	Ulkoinen säätely: Toiminnan ohjeet, valmistelu ja rajat. Kokemusasiantuntijan läsnäolo organisaatioissa. Mukaan ottava, neutraali ja rajaava. Sisäinen tunnesäätely: Jännittämisen, hämmennyksen sekä epäonnistumisen pohdinta. Tunnesidonnainen ja tunteita hallinnoiva vuorovaikutus. Tunnekeskeinen sitoutuminen. Sisäänkäynnin prosessi: Epäonnistumisen, jännityksen ja hämmennyksen jalostuminen ulkoisen toiminnan säätelyn ja sisäisen tunnesäätelyn vuorotellessa ja johtaessa tunnekeskeiseen sitoutumiseen.	20/20

Tekijät, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi pi <u>Tutkimusmenetelmä</u>	Aineiston keruu menetelmät ja kohderyhmät	Keskeiset tulokset	Laadun arviointi pisteet
5. Kostiainen, Ahonen, Verho, <u>Rissanen</u> , <u>Rofko</u> . 2014 Suomi (THL)	Tavoitteena oli kokemusasiantuntija toiminnan laajuuden ja käyttökohteiden kartoittaminen, käyttökokemusten selvittäminen sekä kehittämiskohteiden tunnistaminen	Laadullinen tutkimus	Verkkokysely (<u>Webropol</u>), työpajat. Kohderyhmänä kokemusasiantuntijat (n=104)	*Toivotaan yhteistyötä, esimerkiksi verkoston muodossa ja sellaista tahoa, joka koordinoisi toimintaa. Koordinoiva taho voisi työstää myös kokemusasiantuntijakoulutukselle raameja. * koulutus, työnohjaus, vertaistuki tärkeää toteuttaa *Rikkautena työn monipuolisuus * Ammattilaisten keskuudessa kokemusasiantuntijuuden antia ei välttämättä aina ymmärretä tai se koetaan uhkana. Tiedottaminen tärkeää. * Kokemusasiantuntijan ja ammattilaisen työparitoiminta koettiin hyväksyttäväksi, kunhan kokemusasiantuntijaa ei hyödynnetä säästömielessä. *Kokemustieto ei korvaa ammattilaista.	18/20

Tekijät, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi pi <u>Tutkimusmenetelmä</u>	Aineiston keruu menetelmät ja kohderyhmät	Keskeiset tulokset	Laadun arviointi pisteet
6. Ilomäki, Mäenpää, <u>Hautamäki</u> , <u>Ala-Kauhaluoma</u> . 2018 Suomi <u>Medic</u> . (<u>kuntoutus-säätiö</u>)	Tutkittu järjestöjen toimintaprofiileja, rooleja ja identiteettiä, toimijoiden tarpeita ja hyvinvointia ja sitä edistäviä tekijöitä sekä tämän kirjoituksen teemaa, kokemusasiantuntijuutta ja vertaisuutta.	Laadullinen tutkimus	Haastattelu <u>Kohderyhmä: järjestöjen</u> vertaiset, kokemusasiantuntijat ja työntekijät. (N=82)	-yhteisiasiantuntijuus, kokemus.t. työ toimi "välityömarkkinana", "työkunnan kohentajana" ja "taloustilanteen cheyttäjänä". -Valtasuhteet ja tasa-arvokysymykset, kokemusasiantuntijoiden roolien voi sanoa olevan monenkirjavia	13/20
7. Meriluoto, (2018) Suomi (JYX)	Tutkimuksessa analysoitiin kokemusasiantuntijuutta suomalaisissa sosiaalialan organisaatioissa.	<u>Tutkimusotteen</u> on hallinnallisuus etnografia	Tutkimusaineisto kerättiin seitsemästä, julkista rahoitusta saaneesta kokemusasiantuntijushankkeesta. Menetelmänä ryhmä- ja teemahaastattelut kohderyhmänä kokemusasiantuntijat (N=23) ja heidän kanssaan työskentelevää työntekijää (N=14) sekä taustahaastattelut virkamiehelle (N=6) mm. <u>THL:stä</u> , raha-automaattiyhdistykseltä. Materiaalia kertyi myös 27 hankkeen dokumenteista.	-Kentällä erilaisia käsityksiä ktkä voi toimia kokemusasiantuntijana ja millaiset tehtävät. Epäselvää on, ajatellaanko kokemusasiantuntijan edustavan tehtävässään itseään ja omia kokemuksiaan, vai laajemmin saman asian kokenutta joukkoa. - tasapainoilua 'raa'an kokemuspöhen' ja neutraalin kokemustiedon esittämisen välillä. - kokemusasiantuntijoilta edellytetään kykyä ja halua toimia yhteistyössä hallinnon ja muiden asiantuntijoiden kanssa -tiedon ja kokemuksen määrittely kamppailu demokratian toteutumisen areenalla.	16/20

Tekijät, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi Tutkimusmenetelmä	Aineiston keruu menetelmät ja kohderyhmät	Keskeiset tulokset	Laadun arviointi pisteet
8.Ropponen, M. (2011) Suomi (käsinhaku)	Tavoite: tietoa kokemusasiantuntijuuden merkityksestä ja mahdollisuuksista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Tarkoituksena on kuvata, mitä lisäarvoa kokemuksellinen tieto on tähän mennessä tuonut Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän psykiatrian tulos-alueella, ja miten voidaan edelleen hyödyntää asiantuntijuutta.	Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus	Teemahaastattelu (N=5) Kohderyhmänä kokemusasiantuntijat	Kokemusasantuntijuus edellyttää taakseen toipuneen kokemuksen. Toiminnan haasteita ovat tasavertaisuuden puute, ammattilaisten kiinnostuksen näennäisyys, arkuus ja jopa vastustus. Esimiesten tulee jakaa tietoa ja huolehtia implementoinnin onnistumisesta. Palvelut tuotetaan käyttäjille, mutta heidän mukaantonsa palveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja kehittämiseen on edelleen varsin heikkoa. Kokemusasantuntijuus tarjoaa laajempaa osaamista, jossa päähuomio on ihmisten tarpeissa eikä mahdollisissa organisaation toiminnassa olevissa puutteissa.	20/20

Tekijät, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi Tutkimusmenetelmä	Aineiston keruu menetelmät ja kohderyhmät	Keskeiset tulokset	Laadun arviointi pisteet
9.Hirschovits -Gerz, T., Sihvo, S., Karjalainen, J., Nurmela, A. (2019) Suomi Medic/(THL)	Antaa tietoa koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille uuden opetus suunnitelman toimeenpanon tueksi. Työpaperi antaa myös aineistolähtöisesti eväitä kokemusasiantuntijoiden koordinoimista ja tuen laadukkaaksi rakentamiseksi.	Laadullinen että määrällinen tutkimus	Verkkokysely Kohderyhmä: Kokemusasantuntija koulutuksen järjestäjänä toimivat järjestöt, oppilaitokset ja sairaanhoitopiirit (N=64)	-Koulutuksen kehittäminen. -tuki, voimaantumisen ja vertaisohjaus sekä asiakasosallisuuden lisääminen erityisesti palveluiden suunnittelussa. Tulevaisuuden kehittämis kohteina nousivat esiin kokemusasiantuntijuuden määritelmä, palkkiokäytänteet, koulutus, koordinaointi. Hyvältä koordinaatiolta toivottiin työtehtävien ja työntekijöiden sujuvaa yhteen sovittamista, kokemusasiantuntijoille tukea), työnohjausta sekä hyviä viestintävalmiuksia toiminnan markkinoimiseksi ja toiminnan juurruttamiseksi.	16/20
10.Jonathan Han Loong Kuek, Hong Choon Chua, Daniel Poremski (2021) Singapore PubMed	Tutkimuksessa pyrittiin parantamaan ymmärrystä singaporelaisessa suuressa psykiatrisessa sairaalassa vertaistukityön esteistä ja fasilitoijista.	Laadullisia tietoja laajemmasta monimenetelmä tutkimuksesta.	Temaattinen analyysi tehtiin Braunin ja Clarken suosittelien viiden askeleen perusteella (2006): 1) tutustuminen tietoihin, joissa transkriptiot luettiin ja luettiin uudelleen, 2) alkukoodien tuottaminen, 3) teemojen etsiminen keräämällä asiaankuuluvia koodeja, 4) teemojen tarkastelu ja 5) teemojen määrittäminen ja nimeäminen. Kohderyhmänä vertaistukityöntekijät.	Neljä laajempaan välittäjän käsitteeseen (tukihenkilöt, määritely rooli, mahdollisuudet henkilökohtaiseen kasvuun ja yksilöllisten selviytymisstrategioiden yksilöinti) ja kolme esteiden käsitteeseen (epäselvä rooli, ei-vertaistukihenkilöstön vihamielisyys ja ei-kannustavat työympäristöt) yksilöitiin.	13/20

11.Kaseva, K. (2011) Suomi (Käsinhaku, Valto)	Tavoitteena tuottaa tietoa siitä, millaisena sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan asema näytetty kotimaisten ja kansainvälisten tutkimusten valossa sekä miten asiakkaan asemaa voidaan vahvistaa. Lisäksi kiinnostuksen kohteena oli, millaisilla tavoilla asiakas tai potilas voi kehittää palvelujärjestelmää.	Integroitu kirjallisuuskatsaus	Menetelmänä induktiivista eli aineistolähtöisen teemoittelu. Tutkimusta 126 valikoitui tutkittavaksi, joista Kansainvälisten tietokantojen julkaisu (N=83) ja Kotimaisten tietokantojen julkaisu (N=43).	-asiakkaat voivat kehittää sosiaali- ja terveydenhuoltoa kokemusasiantuntijoina sekä muodostamalla keskinäisiä käyttäjätimejä ja järjestäytyneen toiminnan avulla. -Puu teita havaittiin asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksissa. - mielenterveyspalveluita käyttävät asiakkaat voivat vaikuttaa palveluiden kehittämiseen, kun he ovat omaksuneet relevantit ja sopivat roolit (esim. kokemuskouluttajuu) palveluita tarjoavassa organisaatiossa. Palveluiden käyttäjillä oli mahdollisuus vaikuttaa palveluiden kehittämiseen kokemuksellisen tietonsa kautta, vaikka organisaatioiden sisäiset rajat ja sosiaalinen vertailu saattoivat osoittautua haasteelliseksi kyseisessä pyrkimyksessä. Terveystalon asenteiden muuttaminen edellyttäisi yleisesti kasvavaa luottamusta potilaiden kokemuksellisen tiedon arvokkuuteen.	15/20
12.Gillard S, Edwards C, Gibson S, Holley J, Owen K. (2014) Englanti. (käsinhaku)	kansainvälistä näyttöpohjaa ja sitä, mitä yleisesti tiedetään vertaistukityöntekijän roolien omaksumisen roolista julkisissa palveluissa, kansainvälisissä mielenterveyspalveluissa ja Englannissa.	Laadullinen, vertaileva tapaustutkimus	Strukturoitu haastattelu, jäsennellyt ja avoimet kysymykset. (N=89) Kohderyhmänä vertaistukityöntekijöitä rekrytoivat henkilöt; palvelujen käyttäjät, vertaistukityöntekijät (muut kuin vertaistukityöntekijät), linjapäälliköt, strategiset johtajat ja komission jäseniä.	Edistävät tekijät: palkkaus, johtajuus, yhteinen ymmärrys roolista, koulutus ja johtaminen, joissa hyvät käytännöt olivat epätasaisia ja nämä olivat myös ongelmakysymyksiä. Vertaistukityöntekijät pystyivät sitouttamaan ihmisiä palveluihin rakentamalla suhteita, jotka perustuivat yhteiseen elämiseen – yhteinen kieli. Haasteena: vertaistukityöntekijä roolien tuominen olemassa oleviin rakenteisiin ja käytäntöön. Sitoutumisen esteitä voitiin luoda siellä, missä rooleja yllmentöutettiin.	16/20

Tekijät, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi Tutkimusmenetelmä	Aineiston keruu menetelmät ja kohderyhmät	Keskeiset tulokset	Laadun arviointi pisteet
13.Hovi, E. (2017) Suomi (käsinhaku)	Tutkia koulutettujen kokemusasantuntijoiden kokemuksia toiminnastaan.	Laadullisen tutkimuksen ja narratiivisen tutkimustavan keinoin	keskustelumuutoksen teemahaastattelu. (N=8) Kohderyhmänä koulutetut kokemusasantuntijat	-toimintaympäristöön liitt. ongelmat: muutostarpeita asenteissa, yhteistyössä, palvelujen tehostamisessa ja yksittäisissä kuntoutujaryhmien asioissa, palkkioiden maksu. Tietoisuuden lisääminen. -Toiminnan vaikutukset omaan kuntoutumiseen ja elämäntilanteen edistämiseen -kokemusasantuntijuuden monimuotoisuus ja asiantuntijana kehittyminen	19/20
14.Nordling, Esa & Hättönen, Heli (2013) Suomi THL	Selvittää sitä, minkälaisiin tehtäviin ja missä määrin kokemusasantuntijat ovat voineet koulutuksensa jälkeen osallistua sekä miten koulutusta ja koulutettujen henkilöiden toimintaa kokemusasantuntijoina voitaisiin kehittää.	Laadullinen tutkimus?	Kysely, jossa sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Kohderyhmä: Kokemusasantuntijat (N=94)	-Kokemusasantuntijakoulutukseen haluttiin muutoksia. Kokemusasantuntijuuden määrittelymahdollisuus. -koulutuksen jälkeinen tuki koettiin tärkeäksi, jatkokoulutus, työnohjaus, verkottapäämisiä, markkinoinnin ja työllistämisen tukea, palkkausjärjestelmän yhtenäistämisen. -asiakasosallisuus, toiminnan juurruttaminen.,	18/20

Tekijät, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi Tutkimusmenetelmä	Aineiston keruu menetelmät ja kohderyhmät	Keskeiset tulokset	Laadun arviointi pisteet
15.Hämeenaho, P. Rask, L.-M. Kasila, K. Kettunen, T. (2019) Suomi Medic	Kuvata kokemusasantuntijan vastaanottoa (KAVo) kokemusasantuntijoiden kanssa työskentelevien ammattilaisten ja KAVon asiakkaiden näkökulmista.	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.	Tutkimusaineisto koostuu kolmesta ammattilaisten ryhmähaastattelusta ja asiakashaastattelusta Kohderyhmä: (N=6) terveyskeskukseen KAVo työskentelyyn ohjautuneet asiakkaat sekä kokemusasantuntijat.	Ammattilaiset ja asiakkaat näkevät KAVon hyödyllisenä lisänä terveysaseman palvelutarjontaan, erityisesti omahoidon tuessa. Toiminnasta ei kuitenkaan tiedetä tarpeeksi: Kokemusasantuntijoiden osaamiseen ja KAVon tavoitteisiin liittyy epätietoisuutta ja toiminnan juurruttamista vaikeuttavia oletuksia.	17/20
16.Hipp, K., (2014) Suomi (käsinhaku)	Tarkoituksena oli kuvata, mitkä tekijät tukevat kokemusarviointina toimivien mielen-terveyskuntoutujien osallisuutta mielen-terveyspalvelujen kehittämisessä sekä millaista hyötyä kokemusarviointi kokevat osallisuudestaan olevan	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	(n=9) henkilön teemahaastattelu. Kohderyhmä: mielen-terveyskuntoutujat	- Kokemusarviointia osallisuutta tukevat tekijät: sitoutuminen, toimintakyky ja osaaminen, Organisoitu kokemusarviointitoiminta, Kannustava yhteistyö terveyspalvelujärjestelmässä, Kokemusasantuntijuuden arvostus yhteiskunnassa. - Organisoitu kokemusarviointitoiminta, Aineelliset resurssit, toimintakyky ja osaaminen. Kokemusarviointiryhmän vertaistuki ja yhteistyö. Ammattilaiset tukena ja ohjaajina. Toiminnan selkeät linjat. - Myönteinen asenne yhteistyöhön. Kuulluksi tuleminen päätöksenteossa, Toiminnan vaikutusten näkeminen - Mielen-terveyskuntoutujiin kohdistuvat ennakkoluulot osallisuuden haasteena	20/20

Kirjallisuuskatsauksen tulokset taulukkomuodossa

EDISTÄVÄT	ESTÄVÄT
Organisaatiolähtöiset seikat	
Toimivina malleina kokemusasiantuntijan vastaanotto terveysasemilla, sairaaloiden ja järjestöjen yhteistoimintana tarjottu vertaistuki (esim. HUS:n ja EJY ry:n yhteistyönä toteutetut OLKA-pisteet) sekä asiakas ja tukihenkilötyö sosiaalityönä	Palvelujärjestelmä ei aina kykene tunnistamaan tai tukemaan kokemusasiantuntijan omaehtoista ja osallisuutta vahvistavaa asiakkuutta. Palvelujärjestelmän kykenemättömyys saattaa aiheuttaa heikon kokemusasiantuntija-aseman, mikä asettaa haasteen asiakkuuden ja omaehtoisen toimijuuden yhteensovittamiselle.
Paikallinen toiminta ja verkostomainen koordinaatio on toiminnan arkiydin. Kansallisella koordinaatiolla on puolestaan paikkansa alueellisen toiminnan tukemisessa muun muassa ohjauksen, ohjelmien ja strategioiden keinoin.	Toiminnan hajanaisuus, puuttuvat verkostot ja toiminnan koordinointi.
Ulkoinen ohjaus: toiminnan ohjeet, valmistelu ja rajat. Kokemusasiantuntijan läsnäolo organisaatiossa, mukaan ottava, neutraali ja rajaava.	Kokemustoimintaa ohjataan ylhäältäpäin. Kokemusasiantuntija voi joutua alisteiseen asemaan eikä tule kuulluksi.
Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteistoiminnan kehittäminen, palveluntuottajien ja kokemustoimijoiden tiivis yhteistyöverkosto. Palveluiden saaminen yhden oven takaa	Palvelujärjestelmien joustamattomuus, Vapaaehtoistyönä saatetaan hoitaa yhteiskunnan tehtävät.
Asiakkaat voivat kehittää sosiaali- ja terveydenhuoltoa kokemusasiantuntijoina sekä muodostamalla keskinäisiä käyttäjätiimejä järjestäytyneen toiminnan avulla	Kokemusasiantuntijat sosiaali- ja palvelu järjestelmissä osallistamispolitiikan välineinä. Puutteita asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksissa.
Organisoitu kokemusarviotoiminta, aineelliset resurssit, toiminnan selkeät linjaukset. Toivotaan koordinoiva tahoa. Hyvältä koordinoinnilta toivotaan työtehtävien ja työntekijöiden sujuvaa yhteensovittamista ja tukea kokemusasiantuntijoille	Kokemusasiantuntijatoiminnan heikko koordinointi, juurrutus ja markkinointi.
Palkkaus (työmäärä, kesto, vastuu, vaatimustaso, itsenäisyys)	Palkkaus

Johtajuus	Johtajuus mm. Esimiehen tulee jakaa tietoa ja huolehtia implementoinnin onnistumisesta
Yhteinen ymmärrys roolista, tasa-arvokysymykset,	Ei yhteistä ymmärrystä roolista. Kentällä erilaiset näkemykset ketkä voivat toimia kokemusasiantuntijoina ja millaisissa rooleissa. Epäselvää on, ajatellaanko kokemusasiantuntijan edustavan itseään ja omia kokemuksiaan vai laajemmin asian kokenutta joukkoa.
Koulutus	Koulutus
Kokemusasiantuntijan roolin arvostaminen erityistietämyksen ja käytäntöjen osaajana. Kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten työparitoiminta koettiin hyväksyttäväksi, kunhan kokemusasiantuntijaa ei hyödynnetty säästösyistä. Kokemustieto ei korvaa ammattilaista. Kokemusasiantuntijat pystyvät sitouttamaan ihmisiä palveluihin rakentamalla suhteita, jotka perustuvat yhteiseen elämään – yhteinen kieli.	Muutostarpeita asenteissa, ammattilaisten keskuudessa kokemusasiantuntijuuden antia ei välttämättä aina ymmärretä tai se koetaan uhkana yhteistyössä, tietoisuuden lisäämisen tarvetta. Terveysalan asenteiden muuttaminen edellyttää yleisesti kasvavaa luottamusta potilaiden kokemuksellisen tiedon arvokkuuteen. Ammattilaisten kiinnostuksen näennäisyys, arkuus ja jopa vastustus.
Kokemusasiantuntijatoiminta tarjoaa laajempaa osaamista, jossa päähuomio on ihmisten tarpeissa	Päähuomio ei saa olla organisaation toiminnassa olevissa puutteissa.
Palveluiden tehostamisen tarve yksittäisten kuntoutujaryhmien asioissa.	Palveluiden tehostamisen tarvetta yksittäisten kuntoutujaryhmien asioissa.
Kokemusasiantuntijatoiminta nähdään tärkeänä omahoidon tukena ja hyödyllisenä lisänä terveysaseman palvelutoimintaan.	Toiminnasta ei kuitenkaan tiedetä tarpeeksi.
Kokemustoimijan osallisuutta tukee toiminnan vaikutusten näkeminen	Sitouttaminen, tutkitun tiedon saamisessa ongelmia.
Moniammatillisuus. Tiedon ja kokemuksen määrittelyn kamppailu demokratian toteutumisen areenalla.	Luottamuksen rakentaminen on pitkä ja vaikea prosessi.
Internetpalvelumahdollisuuksien hyödyntäminen	Internetpalvelumahdollisuuksien hyödyntäminen

EDISTÄVÄT

ESTÄVÄT

Kokemusasiantuntijälähtöiset seikat	
Rikkautena työn monipuolisuus. Kokemusasiantuntijan työ toimii ”välityömarkkinana”, ”työkunnon kohentajana” ja ”taloustilanteen elvyttäjänä”	Roolin epäselvyydet, monenkirjavuus
Välittäjäorganisaation tärkeänä tehtävänä on huolehtia siitä, että kokemustoimijoiden kanssa tehtävät sopimukset ovat oikeudenmukaisia, mielekkäitä ja kokemusasiantuntijalle soveltuvia.	Välittäjäorganisaation puuttuminen
Kokemusasiantuntijoilta edellytetään kykyä ja halua toimia yhteistyössä hallinnon ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Kannustava työyhteisö, ammatillaiset tukena, kokemusarviointiryhmän vertaistuki ja yhteistyö. Myönteinen asenne yhteistyöhön, kuulluksi tuleminen päätöksenteossa	Kokemusasiantuntijoilta edellytetään kykyä ja halua toimia yhteistyössä hallinnon ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Mielenterveyskuntoutujiin kohdistuneet ennakkoluulot osallisuuden haasteena, stigma
Kokemusasiantuntijuus edellyttää taakseen toipumisen kokemuksen ja jokaisella on oma ainutlaatuinen selviytymismenetelmä. Kokemustoimijan hyvä psyykkinen toimintakyky	Tapapainottelu ”raa’an kokemuspuheen” ja neutraalin kokemustiedon esittämisen välillä. Pitäisikö toimintakykyä seurata, mitata.
Kokemusasiantuntijakoulutus; jatkokoulutus, verkkotapaamiset, markkinoinnin tuki.	Kehittämisen tarve; Yhtenäistää (minimisältö), toisaalta koulutuksen portaitaisesta sekä modulimaisesta sisällön suunnittelusta. koulutuksen jälkeisen tuen järjestäminen, jatkokoulutus, verkkotapaamiset, markkinoinnin tuki.
Palkkaus, Organisoitu kokemustoiminta, aineelliset resurssit	Palkkausjärjestelmän yhtenäistäminen
Toiminnan vaikutukset omaan kuntoutumiseen ja elämänhallinnan edistymiseen. Jaksamisen tunnistaminen ja rajanveto.	Toiminnan vaikutukset omaan kuntoutumiseen ja elämänhallinnan edistymiseen. Kokemusasiantuntijanatoimiminen voi kahlita yksilön tiettyyn rooliin ja toisaalta voi väsyä ja palaa loppuun.
Sisään pääsyn prosessi; Epäonnistumisen, jännittäminen ja hämmennyksen jaalostuminen	Sisäinen tunnesäätely; jännittäminen, epäonnistumisen ja hämmennyksen pohdinta
Vertaistuki, Vertaisohjaus, verkostoituminen	Vertaistuki ei toteudu
Kokemustiedon arvostus	Kokemustiedon arvostuksen puute
Kokemusasiantuntijatoiminta koetaan hyödylliseksi	Ammattilaisen apu ei yksin auta

